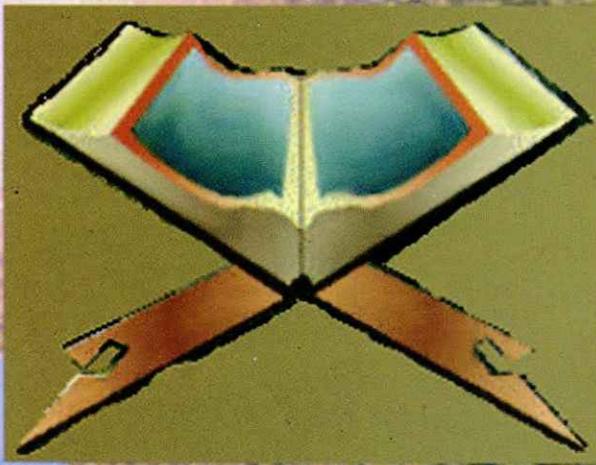

Adabi (propisi) učača i učenja Kur'ana (Itkan, Sujuti)

**Vrijednost učenja pojedinih sura i ajeta
(Tergib ve terhib, Munziri)**

Tedžvid

napisao, preveo i priredio
dr. Muhamrem Štulanović

Stručni recenzenti tedžvida:

mr. hafiz Fadil ef. Fazlić

kurra hafiz Dževad ef. Šošić

kurra hafiz Fadil ef. Bektaš

Arapski tekst i tehnička obrada: D.T.

Lektura prijevoda: prof. Hatim Zejd

Design naslovne stranice: Harun Štula

Izdavač:

IPA Bihać & Medresa Džemaludin Čaušević Cazić

BIHAĆ

2004.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ، تَسْتَعِيهُ وَتَسْتَغْفِرُهُ وَتَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّ أَفْسَادِهِ وَمِنْ مَيَّنَاتِ
أَغْمَالِهِ، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلٌّ لَّهُ، وَمَنْ يُضْلَلُ فَلَا هَادِيًّا لَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ
إِلَّا اللَّهُ، وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقًّا ثُقَّاتِهِ وَلَا تَمُوْئِنُ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ^١.

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَ
مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسْأَلُونَ بِهِ وَالْأَرْضَ حَمَّ إِنَّ اللَّهَ كَانَ
عَلَيْكُمْ رَقِيبًا^٢.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحُ لَكُمْ أَغْمَالَكُمْ وَيَنْفِرُ لَكُمْ
ذُلُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعُ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا^٣.

: وَ بَعْدَ :

عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: خَيْرُكُمْ
مَنْ تَعْلَمَ الْقُرْآنَ وَعَلِمَهُ، (رواه البخاري و مسلم)

¹ Kur'an, 3, 102.

² Ibid, 4, 1.

³ Ibid, 33, 70-71.

Uvod

Kur'an - garant opstanka muslimana

Onaj ko hoće da govori o Kur'anu, u nezavidnoj je situaciji. Trebao bi pružiti odgovarajuće informacije o njemu, predstavljajući ga u relativno ograničenom, kratkom prikazu, što u najboljem slučaju može biti samo neznatna informacija u odnosu na sve ono što je Kur'an i što bi o njemu trebalo reći.

Kur'an je Allahov govor koji se ne može ograničiti i o kojem sam Uzvišeni Allah, dž. š, kaže u suri *El-Kehf*.

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفَدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ
جِئْنَا بِمُثْلِهِ مَدَادًا

*Reči: "Kad bl more bilo mastilo da se isplšu riječi Gospodara moga, more bl presahlo, all ne i riječi Gospodara moga, pa i kad bl smo se pomogli još jednim sličnim."*⁴

Također, u suri *Luqman* kaže:

وَلَوْ أَنَّا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَامٍ وَالْبَحْرُ يَمْدُدُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَبْخُرٍ مَا تَنْفَدَتْ
كَلِمَاتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

⁴ Kur'an, 18, 109.

*"Da su sva stabla na Zemlji pisanjke, a da se u more, kad presahne ulije još sedam mora, ne bi se Ispliale Allahove riječi; Allah je, uistinu, silan i mudar."*⁵

Allah, dž.š, je Svome Poslaniku Kur'an dostavljao i pojašnjavao tokom dvadeset i tri godine njegovog Poslanstva, pa je prirodno da se ne može elaborirati u okvirima jednog kratkog prikaza.

O Kur'antu su napisane biblioteke knjiga, milioni svezaka i tomova sa kojima su popunjene knjižnice muslimanskog istoka i kršćansko-židovskog zapada. Dakle, što god se o njemu još doda, to je samo kapljica više u moru informacija o najraširenijoj i najčitanijoj knjizi na čitavom svijetu.

Kur'an nije objavljen i poslan samo plemenu Kurejs, iz kojega potiče Muhammed, a.s.

Niti je poslan samo Saudijcima.

Niti samo Arapima.

Nije poslan samo jednoj zemlji.

Niti samo jednom narodu.

⁵ Kur'an, 31, 27.

Niti samo jednoj rasi.

Nije poslan samo vjernicima.

Niti samo muslimanima.

Nije poslan samo ljudima.

Niti samo Zemljanim.

On je poslan Allahovim stvorenjima u kosmosu.

Prema tome, Allahova Objava (Kur'an) je multidržavnog, multinacionalnog, multirasnog i kosmičko-svemirskog karaktera!

Kur'etu su se praksom odazvali stanovnici nebesa i Zemlje:

سَبِّحُ اللَّهَ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

"Allaha je slavilo ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji."⁶

يُسَبِّحُ اللَّهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

"Allaha slavl ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji."⁷

⁶ Kur'an, 59, 1.

تُسْبِحُ لَهُ السَّمَاوَاتُ السَّبْعُ وَالْأَرْضُ وَمَنْ فِيهِنَّ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسْبِحُ بِحَمْدِهِ
وَلَكِنْ لَا تَفْقَهُونَ تَسْبِيحَهُمْ إِنَّهُ كَانَ حَلِيمًا غَفُورًا

*"Njega veličaju sedmera nebesa, i Zemlja, i oni na njima; i ne postoji ništa što Ga ne veliča, hvaleći Ga; ali vi ne razumljete veličanje njihovo..- On je doista blag i mnogo prašta."*⁸

وَإِلَهٌ يَسْجُدُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ

*"Allahu čine sedždu svih oni što su na nebesima i Zemlji."*⁹

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَسْجُدُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ
وَالنُّجُومُ وَالْجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَابُ وَكَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ وَكَثِيرٌ حَقَّ عَلَيْهِ
الْعَذَابُ

*"Zar ne znaš da se i oni na nebesima i oni na Zemlji Allahu klanjavu, a i sunce, i mjesec, i zvijezde, i planine, i drveće, i životinje, i mnogi ljudi, a mnogi i kaznu zaslužuju."*¹⁰

Možemo konstatirati:

⁷ Kur'an, 62, 1.

⁸ Ibid, 17, 44.

⁹ Ibid, 13, 15.

¹⁰ Ibid, 22, 18.

Kur'an se obraća vjernicima: (O يَأَيُّهَا الْذِينَ آتُنَا)
vjernici!),

ali i drugim ljudima: (O يَأَيُّهَا النَّاسُ).

Kur'an se obraća čovjeku: (O يَأَيُّهَا الْإِنْسَانُ),

ali i džinima: (O يَا مَغْنِتَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ).

Dakle, Kur'an ne korespondira samo sa Zemljanim, nego i sa svemirskim stanovnicima, melekima i džinima.

U suri *El-En'am* kaže se:

يَا مَغْنِتَرَ الْجِنِّ وَالْإِنْسِ أَلَمْ يَأْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْنَكُمْ آيَاتٍ وَيُنَذِّرُونَكُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَذَا قَالُوا شَهِدْنَا عَلَى أَنفُسِنَا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوا عَلَى أَنفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَانُوا كَافِرِينَ

*"O skuplno džinska i ljudska, zar vam iz redova vas samih poslanici nisu dolazili koji su vam ajete Moje kazivali i upozoravali vas da čete ovaj vaš dan dočekati?" Oni će reći: 'Mi to priznajemo na svoju štetu. ' Njih je život na dunjaluku bio obmanuo i oni će sami protiv sebe posvjedočiti da su bili nevjernici."*¹¹

U suri *El-Džinn*, također se kaže:

¹¹ Kur'an, 6, 130.

فَلْ أُرْجِعَ إِلَيْيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ لِكُفَّارٍ مِّنَ الْجِنِّ فَقَالُوا إِنَا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجِيبًا يَهْدِي إِلَيْ
الرُّشْدِ فَأَمَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا

"Reci: 'Meni je objavljeno da je nekolicina džina prisluškivalo i reklo: 'Mi smo, dolsta Kur'an, koji izaziva divljenje slušali, koji na prav put upućuje - mi smo u njega povjerovali i više nikoga nećemo Gospodaru našem ravnim smatrati.'"¹²

Dakle, čitav kosmos je Allahu pokoran, slavi Ga, veliča i 'ibadet mu čini. Samo dio ljudi i džina se ne pokoravaju, ne zato što su u stanju da Allahu, dž.š, prkose, ili da iskoče ispod njegove kontrole. Ne!!! Nego samo zato što im je Allah, dž.š, dao slobodnu volju da se odrede i prema tome budu nagrađeni ili kažnjeni. To što je dio ljudi i džina nepokoran Allahu, dž.š, ne vjeruje i ne praktikuje islam, u globalnom pogledu, malo je i zanemarljivo, u odnosu na pokornost i vjeru čitavog kosmosa.

Mi ne tvrdimo da je Kur'an, a.š, kao božansko dobro, kao božanski hajr, ekskluzivno dobro samo za muslimane, nego je Kur'an, a.š, Allahov dar i uputa za svakog čovjeka, za svakog Zemljjanina i svemirca koji ga hoće prihvatići.

Dolazak Objave Kur'ana i pojava Muhammeda, a.s, značila je derogaciju, dokidanje prijašnjih nebeskih, Allahovih Objava, čiji su se originali vremenom zagubili, ili

¹² Kur'an, 73, 1-2.

toliko iskrivili, ljudskom intervencijom i ubacivanjem ljudskih formulacija, da više ne predstavljaju čistu, monoteističku vjeru u Jednog Boga, nego vid paganstva i nevjerojanja.

Po pravnoj teoriji, svi sljedbenici ranijih nebeskih objava (židovi i kršćani) trebali bi slijediti objavu Kur'ana, jer posljednji zakon derogira prethodne.

U Barnabinom *Evangelju* koje je bilo izvorom ranog kršćanstva, sve do Nikejskog koncila 325. g, kada je Crkva naredila da se zabrani i uništi, a osobe kod kojih se pronade njegov primjerak ubiju, nalaze se tekstovi koji navješćuju dolazak Poslanika i Objave Kur'ana.

Barnabino *Evangelje* se, ipak, sačuvalo u vidu latinske verzije rukopisa koji se nalazi u Hof biblioteci u Beču i engleske kopije koja se nalazi u Britanskom muzeju i Kongresnoj biblioteci u Vašingtonu. Sa jedne od tih kopija preveden je i na bosanski jezik.

U tom *Evangelju* kaže se na jeziku Isa'a a.s:

*"Što se mene tiče, ja sam došao na svijet da pripremim put za Poslanika Božijeg koji će svijetu donijeti spas ... On će doći sa istinom mnogo jasnijom od one svih proroka."*¹³

¹³ *Evangelje po Barnabi*, str. 53.

Dakle, u *Evanđelju po Barnabi* za Objavu Kur'ana kaže se da će doći sa istinom mnogo jasnijom od istine sa kojom su bili zaduženi svi ostali poslanici.

Medutim, kada je došla naviješćena Objava, stari i novi neprijatelji islamia u vidu udruženih krstaša, židova, cionista, novih kolonizatora i orijentalista, pokušali su provući tezu da je Kur'an Muhammedovo literarno djelo koje je on izmislio i čiji je on autor.

To je *iftira'*, laž i potvora koja nemá amia baš ni trunika istine!

Savremena nezavisna istraživanja, čak i kršćanskih autora, potvrdila su da se od svih nebeskih Objava božanskog karaktera u originalu sačuvala samo Objava Kur'ana.

Sami Poslanik, a.s, nikad nije tvrdio da je Kur'an njegovo djelo.

Nelogično je vezivati autorstvo Kur'ana za Poslanika, a.s, kad on to izričito odbija.

Autor knjige *Stotka*, inače kršćanin, Amerikanac sa zapada, pišući o stotini najgenijalnijih ljudi koji su prodefilovali kroz historiju, na prvo mjesto stavlja Muhammeda, a.s, upravo zbog Kur'ana sa kojim je uspio djelovati na čovječanstvo i njime izvesti historijske društvene promjene, koje su ga svrstale, po mišljenju autora, na prvo mjesto u historiji svijeta.

Da je Muhammed, a.s, bio varalica, a ne Poslanik, ne bi se odričao autorstva takvog jednog djela, koje ga je učinilo poznatim i slavnim čak i u očima nemuslimana.

Čitajući Kur'an, onaj ko ima razuma i logike, naći će mnogobrojne dokaze da Muhammed, a.s, nije mogao biti autor Kur'ana, niti je to mogao biti bilo koji drugi čovjek. Njegov sadržaj i informacije koje donosi prevazilaze ljudske mogućnosti koje su date čovjeku. On ima takav nadnaravni, neponovljivi stil koji ga odlikuje nad svim pjesništvom koje je bilo poznato ranije.

Naime, Arapi su u vrijeme Objave Kur'ana bili na veoma visokom stepenu pjesničkog izražaja. Međutim, oni koji još nisu bili primili islam, u susretu sa recitiranim Kur'antom ostajali su u nevjericu, iznenadeni, frapirani. Mogli su samo konstatovati da tako nešto nikad ranije nisu čuli i da to, jednostavno, nije ljudski govor.

Mekanski plemići, aristokrati, prvaci i uglednici, krijući se jedan od drugoga, dolazili su slušati učenje Kur'ana Poslanika, a.s, koji ga je učio naglas klanjajući kod Kjabe. Bilo ih je stid jedni drugih da otvoreno, javno slušaju učenje Kur'ana protiv koga su se zdušno i svojski borili i čije su svjetlo pokušali ugasiti i uništiti. Kur'an ih je jednostavno općinjavao, iako to nisu htjeli priznati. Tek kada bi poslije

primili islam, otkrivali bi šta se zbivalo sa njima dok su kao nemuslimani slušali njegovo učenje.

Tako se u *siri* (biografiji i historiji Poslanika, a.s. i ashaba)¹⁴, a i u komentarima Kur'ana navodi i bilježi slučaj Omara, r.a., koji je jednom pošao da napadne Poslanika, a.s. Došao je u Harem Kjabe i zatekao Muhammeda, a.s., kako klanja učeći suru *El-Hakka*.

Omer je inače bio poznat kao vrlo hrabar, smion, izuzetno snažan, odvažan i opasan čovjek. Bio je strah i trepet za svoje neprijatelje. Provodio se u pijankama i terevenkama.

Dakle, ušavši u Harem čuo je učenje Kur'ana. Stao je i slušao. Nije se mogao oteti dojmu da mu se to svida. Omer, r.a., sam prijavlja o tom događaju kako to bilježi Ahmed sa senedom do njega, r.a.:

“Začudio sam se stilu i kompoziciji Kur'ana. Pomislih: ‘Allaha mi, ovo je doista nekakav pjesnik, kao što prijavljuju Kurejšije.’ Međutim, Allahov Poslanik je u tom momentu učio ajete:

إِنَّهُ لَقَوْنُ رَسُولٍ كَرِيمٍ وَمَا هُوَ بِقَوْلٍ شَاعِرٍ قَلِيلًا مَا تُؤْمِنُونَ

¹⁴ Vidi, Safijur-Rahman El-Mubarekfuri, *Zapečaćeni džennetski napitak*. (Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo, 1998), 95. . .

"On je (Kur'an) dolsta govor objavljen plemenitom Poslaniku a nije govor nikakva pjesnika - kako vi nikako ne vjerujete."¹⁵

(Izgledalo je kao da Allahov Poslanik čita misli Omara, r.a, koji mu je bio za leđima, a da i ne zna za njega, i odgovara mu na njih Kur'anom).

Omer dalje priopovjeda: 'Tad pomislih: 'On je vračar.' A Allahov Poslanik prouči ajete koji slijede:

وَلَا يَقُولُ كَاهِنٌ قَلِيلًا مَا ثَدَكُرُونَ نَزَّلْنَا مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

"I nisu riječi nikakva vračara - kako vi malo razmišljate. Objava je on od Gospodara svjetova."¹⁶

(Nova koicidencija i čitanje misli toliko je djelovalo na Omera, r.a, da je počeo shvatati istinu, razumijevajući božansko porijeklo Kur'ana).

Zatim Omer, r.a, reče: 'Tada islam uđe u moje srce.'

¹⁵ Kur'an, 69, 40-41.

¹⁶ Ibid, 69,42-43.

¹⁷ Vidi, Muhammed Nesib Er-Rifa'i, *Tafsirul-Alijjil-kadir lihtisari tefsir Ibn Kesira*, ('Olakšavanje Uzvišenog-Moćnog u sižeiranju komentara Ibn Kesira'), (Bejrut, 1978), 4, 419.

Dakle, slušajući ovu suru koju je Poslanik, a.s, učio; ne znajući za njegovu prisutnost, Omer, r.a, doživljava buđenje prvih klica vjere-imana, nakon što je Kur'an odgovorio na njegova skrivena unutrašnja razmišljanja.

Kur'an nije pjesništvo, što su običani Arapi mogli osjetiti i prepoznati. Poslanik, a.s, nije govorio po hiru svome, nego samo prenosio Objavu od Gospodara svjetova:

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ

*"On ne govorи по hiru svome - то је само Objava koja mu se obznanjuje."*¹⁸

I nikada nije tvrdio da je Kur'an njegovo djelo. Niti je to mogao tvrditi! Niti bi mu bilo dozvoljeno da to učini, a da ne bude odmah osujećen i kažnjen. Kur'an je naprsto zaštićen od strane Allaha, dž.š. Dakle, čak ni Poslanik, a.s, sve da je i htio i želio, nije ga mogao izmijeniti, slagati, dodati ili oduzeti u njegovoj Objavi. Dokaz za to je u nastavku sure koju je Omer, r.a, slušao od Poslanika, a.s, a koja je tako djelotvorno izazvala njegov preobražaj, gdje se dalje govorи o Poslaniku, a.s, u vidu zastrašujuće prijetnje:

وَلَوْ نَثَرْأَ عَلَيْنَا بَعْضَ الْأَقَاوِيلِ لَأَخْذَنَا مِنْهُ بِالْيَمِينِ ثُمَّ لَقَطَفْنَا مِنْهُ الْوَتِينَ فَمَا
مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ عَنْهُ حَاجِزٌ

¹⁸ Kur'an, 53, 3-4.

"A da je on o Nama kojekakve riječi iznosio, Mi bismo ga desnicom kaznili, a onda mu žilu kučavlju presjekli i niko ga od vas ne bi mogao od toga odbraniti."¹⁹

Prema tome, Kur'an je zaštićen od strane Allaha, dž.š. Niko ga ne može uništiti, ili njegovu originalnu verziju izmijeniti. To je obećanje koje je Allah, dž. š, dao u pogledu čuvanja Kur'ana.

إِنَّا نَخْنُ نَرْتَلُ الذِّكْرَ وَ إِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

"Mi smo, uistinu, Kur'an objavili i zaista ćemo Mi nad njim bdjeti!"²⁰

Zato u čuvanju Kur'ana i fizičkom opstanku muslimana naših prostora postoji međusobna korelacijska veza. Ako Allah, dž.š, kaže da će čuvati Kur'an, onda će ga sigurno čuvati, jer On je doista Moćan i izvršava svoja obećanja. To onda znači da ako muslimani budu pohranjivali i čuvali Kur'an u svojim grudima, svojim srcima, svojim memorijama, svojoj praksi, i budu nerazdvojni sa Kur'anom, onda će ih Allah, dž.š, čuvati zajedno sa njim. U tome je šansa muslimana da fizički opstanu na ovim prostorima čuvani od Svermogućeg Allaha zajedno sa Kur'anom.

¹⁹ Kur'an, 69, 44-47.

²⁰ Ibid, 15, 9.

Molim Uzvišenog, Premilostivog, Sveznajućeg i Svemogućeg Gospodara da prosvijetli srca muslimana i njihovih intelektualaca, i molim Uzvišenog Allaha da se oni riješe ateističkih predubjeđenja, naslijedjenih iz ranijeg vremena, te da Kur'an prihvate u njegovoj realnosti i dimenziji božanskog govora. I molim Uzvišenog Allaha, da se ostave oholjenja i omalovažavanja Kur'ana, koje je samo na njihovu štetu, pa da im Allah, dž.š, podari Uputu, kao što ju je dao Omeru, r.a, i drugim ashabima kroz Kur'an. *Amin!*
Ja rabbel-'alemin.

Muharem Štulanović

PRVI DIO

ADABI UČAČA I UČENJA KUR'ANA

Adabi učača i učenja Kur'ana

Dvojica islamskih klasičara dali su nemjerljiv doprinos u oblasti "Nauke o Kur'anu" ('ulumul-Kur'an).

Prvi je Imam Bedruddin Muhammed b. 'Abdurrahman Ez-Zerkeši (745-794. h.) sa svojom knjigom *El-Burhanu fi 'ulumil-Kur'an* u kojoj je eksplisirao četrdeset i sedam različitih tema, a drugi je Imam Hafiz Dželaluddin 'Abdurrahman Es-Sujuti (849-911, h.) koji se posebno okoristio Zerkešijevom knjigom i onim što je napisano prije njega, dodavši nove mes'ele u svoj *El-Itkanu fi 'ulumil-Kur'an*. Njegova knjiga sadrži osamdeset tema iz nauke o Kur'anu i ono što je vezano za nju.

Trideset i petu temu o adabima učenja Kur'ana Časnog integralno prevodimo i objavljujemo pod ovim naslovom:

"Adabi učača i učenja Kur'ana"

PRIJEVOD:

Ovom tematikom bavila se grupa klasične islamske 'uleme. Jedan od tih klasičara je i En-Nevevi koji se posvetio ovoj tematici u svojim djelima: *Et-Tibjan*, zatim *Šerbul-muhezzeb* i *El-Ezkjar*. Ovdje donosimo siže tih propisa od En-Nevevija i dodajemo neke druge *adabe* uz temeljni komentar pojedinih pitanja.

1. Mes'ela

Mustehabb je mnogo čitati i učiti Kur'an

Uzvišeni Allah kaže opisujući one koji redovno uče Kur'an:

يَتَلَوُنَ آيَاتِ اللَّهِ آنَاءَ الْلَّيْلِ

"Oni koji po svu noć ajete Allahove uče..."¹

Buharija i Muslim bilježe predanje od Ibni Omara, f.a:

"Ne zavidi se osim u dva slučaja: čovjeku kojemu je Allah dao Kur'an i on se njime bavi noću i danju i..."

Tirmizija bilježi hadis Ibni Mes'uda:

¹ Kur'an, 3, 113.

“Ko prouči slovo iz Kur’ana ima za to nagradu, a ona se udesetostručava.”

Također, on bilježi hadis Ebu Se’ida, koji prenosi od Vjerovjesnika, s.a.v.s:

“Uzvišeni Gospodar kaže: ‘*Koga uposli i omete Kur'an i zikr od dove i traženja, daću mu najvrijednije što se daje onome ko moli.*’ Allahov govor vrijedniji je od drugih kao što je i Allah vrijedniji od svojih stvorenja.”

Muslim bilježi hadis Ebu Umame:

“Učite Kur'an, jer će on na Sudnjem danu biti zagovornik svome učaču.”

A Bejhekija bilježi hadis ‘Aiše:

“Kuća u kojoj se uči Kur'an vidljiva je nebeskim stanovnicima kao što i zemaljski stanovnici vide zvijezde.”

On bilježi i hadis Enesa:

“Osvijetlite vaša domaćinstva namazom i učenjem Kur'ana.”

Također i hadis Semuret b. Džundeba:

“Svaki odgajatelj voli da se priredi gozba. Allahova gozba je Kur'an, pa ga ne zapostavljajte.”

Bilježi i hadis ‘Ubejde El-Mekkija u *merfu'* i *mevkuf* verziji:

“Kur'anski sljedbenici, ne zanemarujte Kur'an. Iskreno ga učite noću i danju i širite ga. Razmišljajte o onome što je u njemu da biste spašeni bili.”

Stare pravovjerne generacije bile su uobičajile učiti Kur'an stalno.

Najbrže što se spominje u pogledu učenja hatme Kur'ana jeste slučaj “onih koji su dnevno učili osam hatmi; četiri noću i četiri danju.”

Zatim slijede “oni koji su učili četiri hatme u jednom danu i noći”, potom oni koji su učili “tri hatme”, pa “dvije” i “jednu hatmu” dnevno.

‘Aiša, r.a, to je pokudila.

Bilježi Ibnu Ebi Davud od Muslim b. Mihraka:

“Rekoh ‘Aiši: ‘Ima ih koji završavaju po dvije-tri hatme za noć.’ Ona reče: ‘Oni su proučili, a nisu učili. Bila sam sa Allahovim Poslanikom, s.a.v.s, na noćnoj nafili kada je proučio *El-Bekare*, pa *Ali Imran* i *En-Nisa*'. Nije proučio ajet u kome se navješćuje radost, a da nije zamolio i poželio je, niti je proučio ajet u kome se prijeti, a da nije dovio i tražio utočište od te prijetnje.’”

Nakon ovog slijedi primjer onih koji su učili hatmu za dvije noći, zatim onih koji su hatmu završavali za tri noći. To je već lijepo (*hasen*).

Grupa islamskih učenjaka smatra da je pokudeno završiti hatmu u vremenu prije od tri dana.

Ovo mišljenje temelje na predanju koga bilježi Ebu Davud i Tirmizija sa vjerodostojnom ocjenom. Radi se o hadisu 'Abdullah b. Omara u merfu' verziji:

“Nije razumio Kur'an onaj ko ga prouči brže od tri dana.”

Bilježi Ibni Ebi Davud i Se'id b. Mensur od Ibni Mes'uda u mevkuf verziji:

“Nemojte proučiti hatmu brže od tri dana.”

Bilježi Ebu 'Ubejd od Mu'aza b. Džebela da je on pokudio učenje hatme u vremenu i brže ispod granice od tri dana.

Ahmed i Ebu 'Ubejd bilježe od Se'ida b. El-Munzira – a on nema drugog (predanje) – koji je rekao:

“Rekoh: 'Allahov Poslaniče, hoću li proučiti hatmu za tri dana?' On reče: 'Da, ako možeš.'”

Iza ovoga slijedi primjer onih koji su hatmu završavali za četiri dana, potom onih koji su je učili za pet dana, pa onih za šest i onda onih koji su je učili za sedam dana.

Granica od sedam dana upotrebljenih za učenje kompletne hatme srednji je put, zlatna sredina, i najljepši

način njenog učenja. To je bila opća praksa većine ashaba, a poslije i drugih.

Buharija i Muslim bilježe od 'Abdullahha b. 'Amra koji je rekao:

"Allahov Poslanik mi reče: 'Prouči hatmu za mjesec dana!' Rekoh: 'Imam ja snage da je proučim i brže.' On reče: 'Prouči hatmu za deset dana!' Rekoh: 'Imam ja snage da je proučim i brže.' A on reče: 'Prouči je za sedam dana i ne povećavaj više (brzinu učenja).'"

Ebu 'Ubejd i drugi bilježe putem Vasi' b. Hibbana od Kajsa b. Sa'sa'e - a on nema drugog (predanje) – da je on rekao:

"Allahov Poslanič, za koliko vremena da proučim hatmu?" On reče: "Za petnaest dana." Rekoh: "Doista, ja mogu i brže." On reče: "Prouči je za jednu sedmicu (džumu)."'

Ebul-Lejs navodi u svome *El-Bustanu*:

"Učač Kur'ana, ako ne može više, trebao bi proučiti hatmu makar dva puta godišnje."

El-Hasen b. Zijad prenosi od Ebu Hanife da je rekao:

"Ko prouči hatmu svake godine dva puta, time je ispunio obavezu, jer je Allahov Vjerovjesnik, s.a.v.s, u godini kada je preselio na ahiret, proučio Kur'an dva puta pred Džibrilom."

Neki drugi učenjaci rekli su da je pokuđeno, bez opravdanog razloga, ne proučiti hatmu u četrdeset dana.

Imam Ahmed ovo eksplisite navodi temeljeći svoje mišljenje na predanju 'Abdullahha b. Omara koji je pitao Poslanika, a.s: "U koliko će dana završiti hatmu?" On mu je odgovorio: "U četrdeset dana."

Ovo predanje bilježi Ebu Davud.

Nevevi navodi u *El-Ezkjaru*:

"Odabrano mišljenje je da se to razlikuje od osobe do osobe. Onaj kome se pri punoj svijesti ukazuje razumijevanje i ljepota učenja neka skrati učenje na mjeru kojom će mu se otkrivati optimalno razumijevanje onoga što uči. Onaj koji je zauzet predavanjima, suđenjem i sličnim vjerskim obavezama i javnim poslovima, neka uskladi količinu učenja sa svojim obavezama kako ne bi došlo do zakazivanja u ispunjenju istih. Ako nije od ove dvije spomenute kategorije, onda neka uči što može više, ali da izbjegne prezasićenost, dosadu ili prebrzo učenje."

2. Mes'ela

Zaboravljanje Kur'ana veliki je grijeh

Nevevi to naglašava u svojoj *Er-Revdi* i nekim drugim knjigama suglasno hadisu Ebu Davuda i drugih:

“Pokazani su mi grijesi moga ummeta i ne vidjeh težeg grijeha od zaborava kur'anske sure ili ajeta koje je čovjek naučio pa zaboravio.”

Prenosi se također, hadis:

“Ko nauči Kur'an, pa ga zaboravi, srešće Allaha sakat na Sudnjem danu.”

U oba *Sahiha* bilježi se predanje:

“Obnavljajte Kur'an, jer tako mi Onoga u čijoj ruci je duša Muhammedova, Kur'an se brže zaboravlja i oslobađa nego deva iz svojih konopa.”

3. Mes'ela

Lijepo (mustehabb) je uzetи abdest radi učenja Kur'ana

Razlog za to leži u činjenici što je Kur'an najvredniji vid zikra. Allahov Poslanik, a.s, pokudio je (*mekruh*) da spominje i čini zikr Uzvišenog Allaha, osim čist i pod abdestom, kao što je potvrđeno u hadiskim predajama.

Međutim, Imamul-Haramejni kaže: “Nije pokuđeno učenje Kur'ana, za onoga ko izgubi abdest, jer se zna pouzdano da je Poslanik, a.s, učio bez abdesta.”

U komentaru *Muhezzeba* kaže se: “Onaj ko uči i desi mu se da izade zrak, prestaće sa učenjem u vrijeme dok zrak izlazi. Džunupu i ženi u menstrualnom ciklusu zabranjeno je učenje Kur'ana, ali im je dozvoljeno gledanje u *Mushaf* i

prelazak očima preko teksta (bezglasno - srčano učenje). Učaču sa nečistim ustima pokuđeno je učenje.”

Međutim, rečeno je, također: “Nije dozvoljeno kao ni doticanje Mushafa sa nečistim rukama.”

4. Mes’ela

Sunnet je učiti na čistom mjestu

Najvrijednije je učiti u džamiji. Neka ‘ulema pokudila je učenje u kupatilima i na ulici.

En-Nevevi kaže:

“U našem mezhebu ovo dvoje nije pokuđeno. Eš-Ša’bi je pokudio učenje na nečistom mjestu i u mlinu dok se okreće; i to je mezhepsko mišljenje.”

S. Mes’ela

Mustehabb je sjesti oborene glave, ponizan, okrenut prema Kibli, miran i sa posebnim pijetetom učiti.

6. Mes’ela

Sunnet je upotrebljavati misvak zbog čišćenja usta i poštivanja Kur’ana

Ibni Madždže bilježi od ‘Alije sa *mevkuf* predanjem i El-Bezzar sa dobrim senedom verzije *merfu’ā*:

“Vaša usta su putevi Kur’ana. Učinite ih dobrim upotrebom misvaka.”

Smatram, da ako neko prekine učenje pa mu se ubrzo vrati, analogno ponovnom izgovoru *isti’aze*, *mustehabb* je i ponovna upotreba misvaka.

7. Mes’ela

Sunnet je “Et-te’avvuz” prije otpočinjanja kira’eta

Uzvišeni kaže:

فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِدْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

“Kada hoćeš da učiš Kur'an, zatraži od Allaha zaštitu od šeštana prokletog.”¹

Prema tome, *isti’aza* se uči prije kira’eta.

Neka ‘ulema mišljenja je da se ona uči poslije kira’eta zbog jezičkog značenja ajeta, dok drugi smatraju da je obavezna, zbog imperativne naredbe.

En-Nevevi kaže:

“Kada bi učač prošao pored nekih, poselamio bi ih i vratio se učenju. Ako bi ponovio i *isti’azu* bilo bi to lijepo.”

¹ Kur'an, 16, 98.

Njena odabrana verzija je:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرُّجِيمِ

“Utječem se Allahu protiv šejtana prokletog.”

Grupa selefista dodavala je: السَّمِيعُ الْغَنِيمُ (Onome koji zna i čuje).

Od Hamze prenose se verzije:

“Este’izu, neste’izu, veste’aztu” što je odabrao hanefijski autor *Hidaje* zbog toga što se ove verzije slažu s jezičkim izrazom (*feste’iz*) spomenutim u Kur’anu.

Od Humejda b. Kajsa prenosi se:

أَعُوذُ بِاللَّهِ الْقَادِرِ، مِنَ الشَّيْطَانِ الْفَادِرِ.

“Utječem se Allahu Moćnom protiv šejtana nevjernog.”

Od Ebus-Semala prenosi se verzija:

أَعُوذُ بِاللَّهِ الْقَوِيِّ، مِنَ الشَّيْطَانِ الْكَوِيِّ.

“Utječem se Allahu Snažnom protiv šejtana zabludjelog.”

Od nekih drugih prenosi se verzija:

أَعُوذُ بِاللَّهِ الْعَظِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرُّجِيمِ

“Utječem se Allahu Veličanstvenom protiv šejtana prokletog.”

Od drugih se opet prenosi slijedeća verzija:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ، إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّمِيعُ الْغَلِيمُ

“Utječem se Allahu, a doista, On je Onaj koji čuje i zna, protiv šejtana prokletog.”

Prenose se i druge verzije *isti’aze*.

Kaže El-Hulvani u svome *Džami'u*: “*Isti’aza* nije ograničena, ko hoće može da doda ili oduzme.”

U *En-Nešru* od Ibnul-Džezerija kaže se:

“Imamī kira’eta uče je naglas.

Rečeno je: Uči se u sebi uopće.

Rečeno je, također, osim Fatihe.

Rekao je: Uopćeno se preferira njeni učenje naglas. Ebu Šame ga ograničava sa obaveznim uvjetom: da, onda, bude u prisustvu nekoga ko sluša.

On to obrazlaže na sljedeći način:

Učenje *isti’aze* naglas znak je učenja kao što su telbija i tekbiri znaci Bajrama. Korist od toga je što će slušaocu od početka skrenuti pažnju na učenje pa mu neće ništa promaći. Međutim, ako *isti’azu* uči u sebi, onda, slušaocu promakne

dio učenja za koje ne zna od početka. Ovo značenje čini razliku između učenja u namazu i van njega.

Potonji učenjaci spore se oko značenja *iḥfā'ūha* (njeno skrivanje). Izrazita većina učenjaka smatra da se to odnosi na njeno tajno izgovaranje (*israr*), odnosno, to je učenje sa izgovorom tako da učač čuje sam sebe.

Rečeno je: To se odnosi na njeno skrivanje (*kitman*), tj. bezglasni srčani izgovor.

Ako prekine učenje zbog nekog razloga ili zbog govora (pa makar samo odgovorio na selam), ponovo će proučiti *isti'azu*. Ali, ako je govor vezan za učenje, onda je neće ponavljati.

Da li je *isti'aza sunnet kifaje* ili sunnetska obaveza svakog pojedinca u slučaju da se uči u grupi? Odnosno, da li je dovoljno da je jedan od njih prouči kao što se uči *besmela* kod jela, ili to nije dovoljno? O ovom pitanju ne vidjeh da postoji neki tekst. Međutim, vidljiva je ispravnost ovog drugog, jer je cilj učača zaštita od zla prokletog šejtana i pribjegavanje u okrilje Allaha, tako da nije dovoljna *isti'aza* jedne osobe za drugu..." (kraj citata).

8. Mes'ela

Izgovaraj "Besmelu" kod početka svake sure, osim sure "Bera'eh" (Et-Tevbe),

zbog toga što je većina učenjaka na stajalištu da je ona ajet. Prema tome, ako bi je ispustio time bi, po većini

učenjaka, izostavio dio hatme. Ako bi je učio i kod ostatka sure to bi bilo *mustehabb*. To je mišljenje Šafije koje prenosi El-A'badi.

Karije navode: Njeno učenje je potvrđeno kod ajeta:

إِنَّهُ يُرَدُّ عِلْمَ السَّاعَةِ (فَصِّلَتْ: 47)

وَهُوَ الَّذِي أَنْشَأَ جَهَنَّمَ (الْأَنْعَامُ: 141)

iz razloga što bi učenje ovih ajeta direktno poslije *isti'aze* imalo ružno značenje zbog odnosne zamjenice koja bi se umjesto na Allaha vraćala na šejtana (time bi se krucijalno promijenilo značenje teksta).

Ibnul-Džezeri kaže:

“Rijetko ko je objašnjavao pitanje učenja *besmele* kod učenja unutar sure *Bera'eh*. Ebul-Hasen Es-Sehavi rekao je da se na tim mjestima ona uči, ali oponirao mu je El-Dža'beri.”

9. Mes'ela

Učenje Kur'ana ne zahtijeva posebnu odluku (nijjet) kao što je slučaj sa ostalim zikrom

Nijjet je potreban u slučaju zavjetovanja da će se učiti izvan namaza kada pravi razliku između farza ili zavjetnog učenja. Čak, kada bi odredio i vrijeme učenja, ako izostavi *nijjet* ne bi bilo dozvoljeno. Ovo je prenio El-Kamveli u *El-Dževahiru*.

10. Mes'ela

"Tertil" je sunnet kod učenja Kur'ana.

Uzvišeni Allah kaže:

وَرَأَلِ الْقُرْآنَ تَرْبِيلًا.

"I Kur'an uči 'tertilom'".¹

Bilježi Ebu Davud i drugi od Ummi Seleme da je ona opisala učenje Poslanika, a.s., kao: "Objasnjavajuću interpretaciju, slovo po slovo."

Buharija bilježi od Enesa koji je pitan o kira'etu Allahovog Poslanika, a.s., pa je rekao:

"Bilo je sa oduživanjem...", potom je proučio:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ.

dužeći riječi: *Allah, Er-Rahman i Er-Rahim.*"

U oba *Sahiha* bilježi se od Ibni Mes'uda da mu je neki čovjek rekao:

"Ja učim sure koje spadaju u *El-Mufessal* na jednom rekјatu."

¹ Kur'an, 73, 4.

On reče: "Brzim učenjem kao što se recitaju pjesme. Doista, neki ljudi uče Kur'an, a to ne dopire dalje od njihovih grla. Učenje koristi samo ako dopre do srca, pa se usiječe u njega."

El-Adžurijj bilježi u knjizi *Hameletul-Kur'an* od Ibni Mes'uda da je rekao:

"Ne govorite ga u prozi i ne recitujte ga kao što se recituju pjesme. Zastanite kod njegovih čудesa i pokrećite sa njime vaša srca. Nemojte da vam najveći cilj bude dolazak do kraja sure."

Od Ibni Omara bilježi *merfu'* verziju hadisa:

"Biće rečeno posjedniku Kur'ana: 'Uči i penji se na stepene. Uči kao što si učio na dunjaluku. Tvoj stepen je ondje gdje se završi zadnji ajet koji si naučio.'"

U komentaru *El-Muhezzeba* kaže se:

"Postoji konsenzus da je pokuđeno pregoniti u brzini učenja..."

Učenje jednog džuza Kur'ana *tertilom* vrijednije je od učenja dva džuza, za isto vrijeme, ako se ne uči *tertilom*...

Učenje *tertilom mustehabb* je zbog mogućnosti razmišljanja i razumijevanja (*et-tedebbur*), a i zbog pridavanja važnosti i poštivanja Kur'ana. Takav način učenja jače djeluje na srce i zbog toga je *mustehabb* i strancu koji ne razumiije njegova značenja." (završen citat).

U *En-Nešru* navodi se:

“Postoji spor u tome da li je vrednije malo učenja sa *tertilom* ili mnogo proučenog na brzinu. Lijepo je to obrazložila naša ‘ulema rekavši: Nagrada za *tertil* je veće vrijednosti, a nagrada za više proučenog je brojnija pošto se za svaki proučeni harf daje deseterostruka nagrada.”

A u Zerkešijevom *El-Burhanu* kaže se:

“Upotpunjavanje *tertila* manifestuje se kroz krupnoću izgovora, jasnoću glasova i neasimiliranju harfa u drugi. Rečeno je da je to najslabija manifestacija *tertila*, dok je njegova najpotpunija verzija učenje onako kako priliči datom izrazu; pa ako se radi o prijetnji, prouči se kao prijetnja; ili ako se radi o veličanju, prouči se na način veličanja.”

11. Mes'ela

Sunnet je učenje sa dubokim razmišljanjem (et-tedebbur) i razumijevanjem (et-tefehhum)

Ovo je najveći cilj i najvažnija obaveza. Na takav način prosvjećuju se srca i šire prsa. Uzvišeni kaže:

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكُمْ مُّبَارَكٌ لِيَدْبَرُوا آيَاتِهِ

"Knjiga koju ti objavljujemo blagosavljenja je, da bi oni o riječima njezinim razmisili..."¹

Također, kaže:

أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ

"A zašto oni ne razmisle o Kur'anu?"²

To se radi tako što se srce zaposli razmišljanjem o značenju izgovorenog razumijevajući značenje svakog ajeta spoznajom naredbe i zabrane uz prihvatanje svega toga. Ako mu je ranije promaklo prakticiranje nečega, onda se pokaje i zatraži oprosta. Kad prouči ajet milosti obraduje se i zatraži je. Kad prouči ajet patnje ili ajet kudenja, sustegne se i zatraži utočište, ili ajet dove pa zatraži i zamoli.

Muslim bilježi od Huzejfe koji kaže:

"Jedne noći klanjao sam s Poslanikom, a.s, koji započe sa *Bekarom*, zatim prouči i *Nisa'* a onda i *Ali 'Imran*. Učio je polahko. Kada bi učio ajet u kome se veliča Allah, veličao bi Ga, a kada prouči ajet dove, zamolio bi, ili ajet utjecanja pa bi zatražio utočište."

Ebu Davud, Nesa'ija i drugi bilježe od 'Avfa b. Malika koji kaže:

¹ Kur'an, 38, 29.

² Ibid, 4, 82.

“Jedne noći klanjao sam nafilu sa Poslanikom, a.s, koji prouči *Bekaru* ne prošavši ajet milosti a da ne zastane i zatraži je, niti ajet patnje a da ne zastane i zatraži utočište-spas.”

Bilježe Ebu Davud i Tirmizija hadis:

“Ko prouči “*Vet-tini vez-zejtuni*” neka na kraju izgovori: ‘*Bela, ve ene ‘ala zalike mineš-šahidin,*’ (‘Jeste, i ja to potvrđujem’).

A ko prouči “*La uksimu bi jevmil-kijame...*” do kraja i završi s ajetom: ‘*Elejse zalike bi kadirin ‘ala en juhijel-mevla,*’ (‘I zar Taj nije kadar da mrtve oživi’), neka izgovori: ‘*Bela*’ (‘Jeste, On je Moćan’).

A ko prouči *El-Murselat* i dođe do ajeta: ‘*Fe bi ejji hadisin ba’dehu ju’minun,*’ (‘Pa u koji će govor, ako ne u Kur’an, vjerovati?!?’), neka rekne: ‘*Amenna billahi*’ (‘U Allaha vjerovasmo’).”

Ahmed i Ebu Davud su zabilježili od Ibni ‘Abbasa da je Poslanik, a.s, kad prouči “*Sebbihisme rabbikel-e’ala*” izgovarao: ‘*Subhane rabbijel-e’ala*’ (‘Slavljen je Moj Uzvišeni Gospodar’).

Tirmizija i Hakim su zabilježili od Džabira koji kaže:

“Došao je Poslanik, a.s, među ashabe i proučio im suru *Er-Rahman* od početka do kraja. Oni su čutali Poslanik, a.s, im reče: “Proučio sam ovu suru džinima koji

su se ponijeli ljepše nego vi. Naime, kad god sam proučio: *'Fe bi ejji ala'i rabbikuma tukezziban'*, oni su rekli: *'Ve la bi šej'in min ni'amike rabbena nukezzibu, ve lekel-hamd'* ('Nijednu Tvoju blagodat, Gospodaru naš, ne poričemo. Pa neka Ti je hvala')."

Ibn Mirduvejh, Dejlemi i Ibn Ebid-Dunja, zabilježili su u dovi, a i drugi sa vrlo slabim lancem prenosilaca od Džabira, da je Poslanik, a.s, proučio: *'Ve iza se'eleke 'ibadi 'anni fe inni karib,* ('A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno blizu')¹, pa onda rekao: "Gospodaru moj, Ti si naredio dovu i obavezao se da joj udovoljiš. Odazivam Ti se, Gospodaru moj, odazivam. Odazivam se Tebi koji druga nemaš, odazivam. Tvoje su blagodati i vlast, i Tebi zahvala pripada. Ti ravnoga nemaš. Svjedočim da si Ti Jedan, Jedini, Neovisni. Nisi rodio i rođen nisi. I Tebi nikoravan nije. Svjedočim da je Tvoje obećanje istina, kao i susret s Tobom. Džennet je istina, a i vatra je istina. Sudnji čas će, neumitno, doći i Ti ćeš proživiti one u kaburima."

Ebu Davud zabilježio je, a i drugi hadiski autoriteti, od Va'ila b. Hudžra:

"Čuo sam Allahovog Vjerovjesnika, s.a.v.s, kada je proučio: *'Veled-dallin'* da kaže: *'Amin'* ('Uslišaj Bože'), otežući izgovor."

¹ Kur'an, 2, 186.

Taberani bilježi ovu predaju sa tri puta izgovorenim: '*Amin*', a Bejhekija u verziji: '*Rabbigfir li, amin*' ('O moj Gospodaru, oprosti mi. Amin').

Ebu 'Ubejd bilježi od Ebu Mejsere da je Džibril poučavao Allahovog Poslanika, a.s, izgovoru: '*Amin*', nakon što završi sa učenjem *Bekare*.

Bilježi i od Mu'az b. Džebela da je, nakon što završi sa *Bekarom* izgovarao: '*Amin*'.

En-Nevevi kaže:

"Od *adaba* je da se kod učenja ajeta: '*Ve kaletil-jehudu uzejrunibnullah...*' ('Jevreji govore: 'Uzejr je – Allahov sin...')¹ i '*Ve kaletil-jehudu jedullahi maglulch...*' ('Jevreji govore: 'Allahova ruka je stisnuta...')², snizi glas. Tako je činio En-Neha'i."

12. Mes'ela

Ne smeta ponavljanje ajeta

Nesa'ija i drugi bilježe od Ebu Zerra da je Poslanik, a.s, klanjao na filu do zore ponavljajući ajet: "*In tu'azzibhum fe innehum 'ibaduk...*" ("Ako ih kazniš, robovi su Tvoji...").

¹ Kur'an, 9, 30.

² Ibid, 5, 64.

13. Mes'ela

Mustehabb je plakati prilikom učenja Kur'ana

ili pokušavati plakati onome ko teško zaplače, kao i učiti ga sa dozom žalovitosti i skrušenosti.

Uzvišeni Allah kaže: “*Ve jehirrune lil-ezkani jebkun...*” (‘i padaju na tle licem plačući...’)¹.

U oba *Sahiha* zabilježen je hadis o kira'etu Ibni Mes'uda u kome je došlo: “...*fe iza 'ajnahu tezrifani*” (‘...dok su njegove oči zasuzile’).

U Bejhekijevom *Šu'abu* zabilježeno je predanje od Sa'd b. Malika u *merfu'* verziji:

“Doista je ovaj Kur'an spuštan sa žalošću i tugom. Zato, kada ga učite, plačite. Ako ne budete plakali, makar pokušajte da plačete.”

U prekinutoj verziji (*mursel* predaja) 'Abdul-Melika b. 'Umejra kaže se da je Allahov Poslanik, a.s, rekao: “Učim vam suru, pa ko zaplače imaće džennet, a ako ne budete plakali pokušajte zaplakati.”

U *Musnedu* Ebu Ja'le zabilježen je hadis:

¹ Kur'an, 17, 109.

“Učite Kur'an žalovito, jer je objavljen sa žalošću.”.

Kod Taberanije postoji verzija:

“Najljepše učenje je učenje onoga koji se r'žalosti učenjem.”

U *Komentaru Muhezzeba* kaže se:

“Put da se dođe do plača jeste duboko poniranje u ono što se uči razumijevajući prijetnje i obećane kazne, obaveze i ugovore, zatim razmišljanje o svojim propustima u tome. Ako učaču u takvom stanju ne dođe žalost i plakanje, onda neka plače zbog gubitka tih emocija jer je to katastrofa.”

14. Mes'ela

Sunnet je uljepšavanje glasa i ukrašavanje kira'eta

zbog hadisa Ibni Hibbana i drugih:

“Ukrasite Kur'an vašim glasovima.”

Verzija predanja kod Darimija je:

“Uljepšajte Kur'an vašim glasovima, jer lijep glas povećava ljepotu Kur'ana.”

El-Bezzar je zabilježio hadis, a i drugi hadiski autoriteti:

“Ljepota glasa ukrašava Kur'an.”

U ovom smislu postoje mnogobrojne vjerodostojne predaje. Ako se ne posjeduje lijep glas, onda ga treba uljepšati, koliko se to može, ali da se u tome ne pretjeruje.

Učenje sa pogreškama (*bil-elhan*), kako se bilježi od Šafije u *Muhtesaru*, može se tolerisati. Međutim, po rivajetu Er-Rebi'a El-Džizijja takvo učenje je *mekruh* (pokuđeno).

Rafi'i kaže:

"Izrazita većina učenjaka kaže da tu nema dva mišljenja, nego je pokuđeno pregonjenje u oduživanju ili izgovoru vokala tako da se iz *fetha* izrodi *dif*, iz *damme - vav* ili iz *kesre - ja'*; ili da se učini asimilacija ondje gdje ne postoji. U protivnom, nije mekruh."

U *Zeva'idur-revda* kaže se:

"Ispravno je mišljenje da je spomenuto pregonjenje haram ono sa kojim učač čini nedozvoljeno, a i slušalac griješi, jer se time odstupa od ispravnog puta. Ovo je tumačenje "pokuđenosti" koju spominje Šafija."

Ja kažem:

O ovoj temi postoji hadis u kome je zabilježeno:

"Učite Kur'an arapskim glasovima i pogreškama. Čuvajte se pogrešaka dvije knjige (židovi i kršćani) i griješnika, jer će doći vrijeme kada će neki pjevati Kur'an refrenom pjesme i asketizma, a neće prelaziti njihove

grkljane. Srca će im biti opčinjena, a i srca onih kojima se budu sviđali.”

Hadis su zabilježili Taberanija i Bejhекija.

Nevevi kaže:

“*Mustehabb* je tražiti učenje nekoga sa lijepim glasom, kao i slušanje takvog kira’eta sa pažnjom zbog vjerodostojnog hadisa. Ne smeta se okupiti radi učenja, niti smeta vođenje zajedničkog učenja, tako da neki prouče dio, a poslije njih nastavi neko drugi.”

15. Mes’ela

Mustehabb je krupno - gromoglasno učenje (“bit-tefhim”)

zbog hadisa Hakima:

“Kur’an je spuštan gromoglasno.”

El-Halimi kaže: “Tumačenje ovoga je da se uči muškim kira’etom ne snizujući glas kao u govoru žena.”

Dalje navodi: “U ovo ne spada pokuđenost *imale* koja je izbor nekih karija. Njome se ne dovodi u pitanje spuštanje Kur’ana “gromoglasno”. *Imala* je dozvoljena, a njen prakticiranje *mustehabb*.

16. Mes'ela

Učenje naglas i u sebi

Postoje hadisi koji upućuju na to da je *mustehabb* učiti naglas i drugi koji upućuju da je *mustehabb* učiti u sebi.

Od prve vrste je hadis zabilježen u oba *Sahih-a*:

“Ništa nije Allah dozvolio kao što je dozvolio Poslaniku, a.s., ljestvici glasa da Kur'an uči naglas.”

Od druge vrste je hadis Ebu Davuda, Tirmizije i Nesa'ije:

“Učač Kur'ana naglas liči na onoga koji sadaku dijeli javno, dok učač Kur'ana u sebi liči na onoga koji sadaku dijeli tajno.”

Nevevi komentariše:

Usklađivanje ova dva hadisa moguće je na taj način da je skriveno učenje vrijednije ako se učač boji licemjerstva, uz nemiravanja klanjača ili spavača, dok je učenje naglas u drugim situacijama vrijednije zato što je u tome više aktivnosti; korist dospijeva i do slušalaca, budi srce učača, donosi koncentraciju i skreće pažnju slušanja, odgoni san i povećava aktivnost.

Na ovakvo tumačenje upućuje i hadis Ebu Davuda sa vjerodostojnjim lancem prenošenja od Ebu Se'ida:

“Poslanik, a.s, bio je u džamijskom i'tikafu. Čuvši učenje naglas odgrnu zavjesu pa reče:

‘Svi vi dozivate vašeg Gospodara, pa zato nemojte smetati jedni drugima i nemojte se međusobno nadglasavati u učenju.’”

Neki su rekli:

“*Mustehabb* je učiti dio kira'eta naglas, a dio u sebi. Kada učaču dosadi učenje u sebi, onda pređe na glasno učenje, a kada se učač naglas umori, odmori se učenjem u sebi.”

17. Mes'ela

Učenje iz mushafa vrijednije je od učenja napamet,

jer je gledanje u mushaf vid traženog ‘ibadeta.

Nevevi kaže:

Ovako smatraju naši učenjaci, a i generacije selefa. U tome ne vidim spora. A da se kaže: - Razlikuje se to od pojedinca do pojedinca, pa se preferira učenje iz mushafa onome čija se skrušenost i udubljivanje u učenje (*et-tedebbur*) postižu u oba slučaja; kod čitanja iz mushafa ili učenja napamet. A preferira se učenje napamet onome kome se tako upotpunjava skrušenost i povećava sa udubljivanjem u učenje više nego ako uči iz mushafa; - bio bi to lijeپ komentar.

Ja kažem:

Od dokaza za vrednovanje učenja gledajući u mushaf je ono što su zabilježili Taberanija i Bejhekija u *Šu'abu* od Evsa Es-Sekafija u *merfu'* verziji:

“Učenje bez gledanja u napisani tekst ima vrijednost hiljadu deredža (stepeni), a učenje gledajući u napisani tekst povećava mu vrijednost na dvije hiljade deredža.”

Ebu 'Ubejd je zabilježio sa slabim senedom:

“Prednost učenja Kur'ana gledajući nad učenjem napamet je kao vrednovanje farza nad nafilom.”

Bejhekija je zabilježio od Ibni Mes'uda u *merfu'* verziji:

“Ko želi da zavoli Allaha i Njegovog Poslanika neka uči gledajući (u pisani tekst – mushaf).”

Ocijenio je ovo predanje kao *munker*.

Zabilježio je i *mevkuf* verziju sa lijepim senedom:

“Ustrajte u gledanju u pisani tekst Kur'ana (mushaf).”

Zerkeši ovo spominje u *Burhanu*, a Nevevi analizira dodajući i treće mišljenje:

“Učenje napamet je vrednije, uopće, što preferira ; Ibn ‘Abdus-Selam¹, jer se time postiže udubljivanje koje se ne postiže gledajući u mushaf.”

18. Mes’ela

Pomaganje učaču kad ne zna nastaviti

Navodi se u *Tibjanu*²:

“Ako se učač pomete ne znajući kako da nastavi učenje, pa pita drugoga, onda treba da postupi po onome što je došlo od Ibni Mes’uda, En-Neha’ija i Bešir b. Ebu Mes’uda koji su rekli: ‘Ako neko od vas pita svoga brata o nekom ajetu, neka ga prouči i zastane na mjestu koje ne zna ne pitajući: ‘kako dalje, kako sada?’, da ne bi i njega pomeo.”

Ibn Mudžahid kaže:

“Ako učač sumnja koji harf dolazi: da li je *ta'* (ت) ili *ja'* (ي) neka prouči *ja'* (ي), jer je Kur'an muškog roda.

A ako sumnja je li *hemze* (هـ) ili nije, neka ga izostavi.

¹ *El-Burhan*, 1, 463. Ovdje se radi o Imamu Ebu Muhammedu b. ‘Izzud-dinu b. Abdis-Selamu, učenjaku šafijskog mezheba koji nosi titulu *Šejhul-islam*. Umro je 660. g.

² *Et-Tibjan fi adabi hameletil-Kur'an*, knjiga je šafijskog imama, Muhjid-dina Jahja b. Šerefa En-Nevevija koji je umro 676. g.

Ako sumnja da li je spojeni ili rastavljeni harf, onda, neka prouči spojeno.

Ako sumnja da li je dugi ili kratki harf, neka prouči kratko.

Ako sumnja da li je sa *fethom* ili je sa *kesrom*, neka prouči sa *fethom*, jer prvi (*fetha*) nije greška u nekom kontekstu, dok je drugi greška na nekim mjestima.”

Ja velim:

‘Abdur-Rezzak je zabilježio od Ibni Mes’uda koji kaže:

“Ako dvojite da li je *ta'* (ت) ili *ja'* (ي) onda ga proučite *ja'* (ي). Kur'an učinite muškim rodom (*'zekkirul-Kur'an'*)”

Sa’leb je iz toga razumio da je kvalitetnije, u dilemi da li je muškog ili ženskog roda, odrediti muški rod.

Odgovoreno mu je da je neosnovano pretvarati ženski rod u muški zbog toga što u Kur'anu imamo puno primjera ženskog roda kao što su ajeti:

¹ أَنَّا رُّوْحٌ مِّنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ

² وَنَفَقْتُ السَّاقَ بِالسَّاقِ

³ قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ

Također, kažu: Nije ispravno da ondje gdje se dvoumi o muškom i ženskom rodu pobjeđuje muški rod. Uzvišeni kaže:

⁴ وَالنَّخْلَ بِاسِقَاتٍ

⁵ أَغْجَارٌ تَخْلُ خَاوِيَةً

U ovim slučajevima naveden je ženski rod, mada je dozvoljen i muški rod, kao što je u primjerima gdje Uzvišeni kaže:

⁶ أَغْجَارٌ تَخْلُ مُنْقَعِرٍ

¹ مِنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ

¹ Kur'an, 22, 72.

² Ibid, 75, 29.

³ Ibid, 14, 11.

⁴ Ibid, 50, 10.

⁵ Ibid, 69, 7.

⁶ Ibid, 54, 20.

Dakle, nije ono što su razumjeli iz navedene sintagme ('*zekkirul-Kur'an*'), nego se to odnosi na dovu i opomenu kao što Uzvišeni kaže:

² فَذَكِّرْ بِالْقُرْآنِ

Ovdje se prijedlog (*bi*) izostavio, a značenje je "opomenite ljude Kur'anom", odnosno, stimulirajte ih na hifz da ga ne zaboravljaju.

Moje mišljenje:

Prvo predanje negira ovakvo tumačenje.

I El-Vahidi kaže:

"Sa'leb je u pravu, jer u slučaju da izraz podnosi muški i ženski rod, pa ako nije u suprotnosti sa mushafom onda se stavlja muški rod kao što je u primjeru:

³ وَ لَا يُفْتَلُ مِنْهَا شَفَاعَةٌ

Na ovo upućuje i to da su 'Abdullahovi učenici kao što su Hamza i Kisa'iha, karije Kufe, imali ovo mišljenje učeći na ovakav način u muškom rodu, kao što imamo u primjeru:

¹ Kur'an, 36, 80.

² Ibid, 50, 45.

³ Ibid, 2, 48.

¹ يَوْمَ تُشَهَّدُ عَلَيْهِمْ أَنْسَتُهُمْ

19. Mes'ela

Mekruh je prekidanje učenja zbog razgovora sa nekim

El-Halimi kaže: "Ne bi trebalo preferirati bilo čiji govor nad Allahovim govorom."

El-Bejheki se slaže sa njim na temelju onoga što se nalazi u *Sahihu*:

"Kada bi Ibn Omer učio Kur'an ne bi govorio ni sa kim dok ne dovrši učenje."

Mekruh je, također, smijanje, besposlica i gledanje u besposlicu (dok se uči).

20. Mes'ela

Nije dozvoljeno učenje Kur'ana stranim jesikom,

uopće, znao učač arapski ili ne, bio u namazu ili van njega.

Od Ebu Hanife prenosi se da je to dozvoljeno, uopće, dok se od Ebu Jusufa i Muhammeda prenosi da je to samo

¹ Kur'an, 24, 24.

za onoga ko ne poznaje arapski. U komentaru *El-Bezdevija* tvrdi se da se Ebu Hanife odrekao spomenutog mišljenja.

Razlog zabrane je u tome što se prijevodom gubi njegova nadnaravnost (*i'džaz*).

Od hanefijskog pravnika Kaffala, prenosi se:

“Ne može se zamisliti učenje Kur’ana na perzijskom jeziku.”

Rečeno mu je: “Znači li to, onda, da se Kur’an ne može tumačiti?”

On reče: “Ne znači to. Dozvoljeno je da se otkrije dio onoga što je htio Uzvišeni Allah, a da se dio ne zna. Međutim, ako hoće da uči na perzijskom, onda, ne može da dođe sa svim onim što je Uzvišeni htio, pošto je prijevod zamjena izraza izrazom, za razliku od tumačenja.”

21. Mes'ela

Nije dozvoljeno učenje “šazz” kira’etom

Ibn ‘Abdil-Berr prenosi konsenzus da to nije dozvoljeno. Međutim, Mevhub El-Džezeri spominje da je to dozvoljeno ako se ne radi o namazu, analogno prenošenju hadisa po značenju.

22. Mes'ela

Najpreće je da se Kur'an uči redoslijedom mushafa

U komentaru *El-Muhezzeba* kaže se:

“To je iz razloga što je redoslijed Kur'ana zbog neke mudosti koja se ne izostavlja, osim ako je po tom pitanju došlo rješenje u Šerijatu, kao što je u primjeru učenja petkom na sabahu gdje je predajom došlo da se uči sura *Sedžda* i *El-Insan* i sl. A da uči samo dio sure ili prouči obrnutim redom, dozvoljeno je, ali je u tome ostavljanje vrednijeg.

Međutim, učenje sure od kraja prema početku zabranjeno je konsenzusom, jer se time gubi dio nadnaravnosti Kur'ana i mudrost redoslijeda.

Moj stav:

Na ovu temu postoji predanje (*eser*).

Taberanija je zabilježio sa dobrom senedom od Ibn Mes'uda da je pitan o čovjeku koji uči Kur'an naopačke pa je rekao: “Taj je naopakog srca.”

Od *adaba* je da se izbjegne mješanje sure sa drugom surom, smatra El-Halimi, zbog predanja koje bilježi Ebu 'Ubejd od Se'ida b. El-Musejjeba da je Allahov Poslanik, a.s, prošao pored Bilala koji je učio dio iz jedne sure pa onda dio iz druge. Rekao je:

“Bilal, prošao sam a ti učiš dio sure, zatim si prešao na dio iz druge sure?!”

On odvrati: “Dobro s dobrim...”

Reče: “Uči suru na njen oblik”, ili je rekao: “onako kakva je...”

Stepen ovog hadisa je *mursel sahibh*. Kod Ebu Davuda spojen je od Ebu Hurejre, ali nije na kraju.

Zabilježio ga je Ebu 'Ubejd u drugoj verziji, od Omara, štićenika Gafre da je Allahov Vjerovjesnik, a.s, rekao Bilalu:

“Kada učiš suru onda je dovrši.”

I rekao je:

“Pripovijedao nam je Mu'az od Ibni 'Avna koji kaže: 'Pitao sam Ibn Sirina o čovjeku koji uči po dva ajeta iz sure, a onda prekine i uzme iz druge.' Reče: 'Bojte se da neko od vas ne zgriješi velikim grijehom, a da i ne osjeti.'”

On je zabilježio i od Ibni Mes'uda koji kaže:

“Kada započneš sa nekom surom i onda htjedneš da pređeš na drugu, predi na “*Kul hwallahu ehad*”. A kada započneš sa njom, ne prelazi na drugu suru dok je ne dovršiš.”

Zabilježio je i od Ibn Ebil-Huzejla koji kaže:

“Pokudili su da se uči dio ajeta, a izostavi dio.”

Veli Ebu ‘Ubejd:

“Naše mišljenje je da je pokuđeno učenje različitih ajeta, jer je Allahov Poslanik, a.s, pokudio Bilalov slučaj, i jer je takav način učenja pokudio Ibn Sirin.”

Što se tiče hadisa ‘Abdullahha, moje jedno mišljenje je da se radi o tome da čovjek započne suru koju želi dovršiti, a onda pređe na drugu. Onaj ko započne učenje žećeći prelazak sa ajeta na drugi ajet, izostavljujući njihov redoslijed, čini to iz neznanja, jer da je Allah htio objavio bi ih tim redoslijedom.

Kadija Ebu Bekr prenio je konsenzus zabrane učenja ajeta iz različitih sura.

Bejhекија вељи:

“Najbolje čime se ovo dokazuje jeste reći: Redoslijed Allahove knjige uzet je od Allahovog Poslanika, a.s, koji ga je uzeo od Džibrila. Učaću je najpreće da uči prenešenim redoslijedom. A Ibn Sirin kazao je: ‘Allahov redoslijed je bolji od vašeg redoslijeda.’”

23. Mes’ela

Učenje na više harfova

El-Halimi kaže:

“*Sunnet* je kompletirati učenje na jednom *harfu*, kojim je učio neki od karija, kako bi se upotpunilo učenje čitavog Kur’ana.”

Kaže Ibnus-Saīlah i Ḥan-Nevevi:

“Ako neko započne učenje kira’etom nekog karije treba da nastavi sve dok traje kontekst. Kada se kompletira jedno kazivanje onda se može preći na učenje drugim kira’etom. A najpreće je (*el-evla*) da ostane na početnom kira’etu sve dok je u dotičnom učenju.”

Drugi učenjaci, osim ove dvojice, zabranjuju promjenu kira’eta, uopćeno.

Ibnul-Džezeri rekao je:

“Ispravno je reći slijedeće: Ako se jedan kira’et vezuje za drugi, onda je to nedozvoljeno (*haram*), kao kada bi proučio:

فَلَقْنِي آدُمٌ مِّنْ رَبِّهِ كَلِمَاتٍ

tako da riječ آدمٌ prouči u nominativu, po kira’etu drugih karija, osim Ibni Kesira, a po njegovom kira’etu prouči riječ كَلِمَاتٍ također, u nominativu. To ne dozvoljavaju pravila arapskog jezika. U drugim slučajevima; ako je u pitanju *rivajet* (način učenja nekog karije) onda je zabranjeno miješanje drugoga kira’eta sa njim pošto ne postoji takav *rivajet*; a ako je samo učenje (*tilavet*), onda je to dozvoljeno.”

24. Mes'ela

Sunnet je slušanje učenja Kur'ana bez razgovora i galame

Uzvišeni kaže:

وَإِذَا قِرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتِمِعُوا لَهُ وَأَلْصِبُوا لَعْلَكُمْ تُرْحَمُونَ

*"A kad se uči Kur'an, vî ga slušajte i šutite da biste bili pomilovani."*¹

25. Mes'ela

Sunnet je obavljanje sedžde

prilikom učenja ajeta sedžde kojih ima 14 i nalaze se u slijedećim surama:

1. El-E'araf,
2. Er-Ra'd,
3. En-Nahl,
4. El-Isra',
5. Merjem,

¹ Kur'an, 7, 204

6. El-Hadždž, (dvije),
7. El-Furkan,
8. En-Neml,
9. Elif lam mim tenzil (Es-Sedždžde),
10. Fussilet,
11. En-Nedžm,
12. Izes-sema'un-šekkat (El-Inšikak),
13. Ikre' bismi rabbik (El-'Alek) i
14. Sad (Ova sedžda je mustehabb, dakle nije od potvrđenih, obaveznih sedždi).
15. Neki su dodali još i kraj sure *El-Hidžr*. Prenosi to Ibnul-Feres u svome djelu *El-Ahkjam*.

26. Mes'ela

Odarvana vremena za učenje

Rekao je En-Nevevi:

Odarvana vremena za kira'et su:

1. u namazu (najvjrijednije učenje),
2. noću,

3. u zadnjoj polovici noći,
4. između akšama i jacije (*mustehabb*), i
5. najvrijednije učenje danju je iza sabaha.

Nema pokuđenog vremena za učenje Kur'ana.

Ne prihvata se niti ima ikakve osnove ono što bilježi Ibn Ebi Davud od Mu'az b. Rifa'ata koji prenosi od šejhova da su pokudili učenje nakon ikindije uz obrazloženje da je to vrijeme židovskog učenja.

Najodabraniji dani za učenje su dan 'Arefata i dan džume, ponedjeljak i četvrtak.

Od desetodnevnih termina najodabranija je zadnja trećina mjeseca ramazana i prva od zul-hidždžeta, a od mjeseci ramazan.

Za početak učenja hatme odabire se noć uoči petka, a za završetak noć uoči četvrtka. Bilježi Ibn Ebi Davud od Osman b. 'Affana da je on tako praktikovao.

Najbolje je završiti hatmu ujutro ili rano navečer, po hadisu koga bilježi Ed-Darimi sa dobrim senedom od Sa'd b. Ebi Vekkasa koji kaže:

"Ako se hatma završi početkom večeri meleki donose salavat na učača sve do svanuća, a ako se to desi ujutro, onda meleki donose sałavat na njega čitav dan do noći."

U *Ihja'u* se kaže:

“Hatma na početku dana računa se ako je završena na sabahska dva rekjata, a hatma završena na početku noći ako je kompletirana na dva rekjata akšamskog sunneta.”

27. Mes'ela

Hatma ljeti i zimi

Od Ibn Mubareka prenosi se da je *mustehabb* završiti sa hatmom u zimskom periodu na početku noći, a u ljetnom periodu na početku dana.

28. Mes'ela

Sunnet je postiti na dan hatme.

Ovo bilježi Ibn Ebi Davud od grupe tabi'ina, navodeći da se tom prilikom okupljaju rodbina i prijatelji.

Taberanija bilježi od Enesa da je on prilikom završetka učenja Kur'ana okupljaо porodicu i dovio.

Bilježi Ibn Ebi Davud od El-Hakem b. 'Utejbe da je rekao:

“Mudžahid, kod kojega je bio Ibn Ebi Umame, poslao je po mene pa su mi rekli: ‘Poslali smo po tebe zato što smo htjeli da završimo hatmu Kur'ana, a dova je *mustehabb* tom prilikom.’”

On bilježi od Mudžahida koji kaže da su se okupljali prilikom hatme Kur'ana kada se spušta Allahova milost.

29. Mes'ela

Mustehabb je tekbir poslije sure "Ed-Duha" pa do završetka Kur'ana

Ovo je u kira'etu mekanskih karija.

Bilježi Bejhekija u *Šu'abu* kao i Ibn Huzejme putem Ibn Ebi Bezzeta koji navodi:

“Čuo sam 'Ikrimu b. Sulejmana da je rekao: Učio sam pred Isma'ilom b. 'Abdillah El-Mekkijem. Kad sam došao do *Ed-Duha* on reče: Izgovaraj tekbir do završetka Kur'ana, jer i ja sam učio pred 'Abdullah b. Kesirom, pa mi je to naredio rekavši: 'Učio sam pred Mudžahidom pa mi je tako naredio.'

Mudžahid je obavijestio da je učio pred Ibn 'Abbasom koji mu je tako naredio.

A i Ibni 'Abbas kaže da je učio pred Ubejj b. Ka'bom koji mu je to naredio.”

Ovo predanje bilježimo u ovakvoj *mevkuf* verziji.

Zatim je Bejhekija naveo i drugu *merfu'* verziju od Ibn Ebi Bezzeta.

Ovu *merfu'* verziju bilježi El-Hakim u svom *Mustedreku* dajući mu ocjenu vjerodostojne predaje. Ovo predanje, inače, ima puno verzija od El-Bezzija.

Od Musa b. Haruna prenosi se da je rekao: "Rekao mi je El-Bezzi: 'Rekao mi je Muhammed b. Idris Eš-Šafi'i: 'Ako izostaviš tekbir gubiš *sunnet* svoga Poslanika.'"

Kaže Hafiz 'Imadud-din b. Kesir: "Ova konstatacija upućuje na to da on smatra ovaj hadis vjerodostojnjim."

Bilježi Ebul-'Ala' El-Hemdani od El-Bezzija da je osnova u tome događaj kada je Allahovom Vjerovjesniku, a.s, prestala dolaziti objava. Idolopoklonici su rekli: 'Muhammeda je napustio njegov Bog.' Kao odgovor na to objavljena je sura *Ed-Duha* na šta je Allahov Poslanik uzviknuo tekbir. Ibn Kesir veli: "To se ne prenosi sa senedom pomoću koga bi mogli presuditi o njegovoj vjerodostojnosti ili slabosti."

El-Halimi kaže:

"Izgovor tekbira kod učenja liči na tekbir kod posta ramazana; kada se završi post donose se tekbiri, a isto tako kada se završi određena sura donose se tekbiri. Način na koji se to obavlja jeste da se napravi kratka stanka nakon završetka svake sure i izgovori *Allahu ekber*."

Isto ovo kaže i naš učenjak Sulejm Er-Razi u svome *tefṣīru*:

"Između svake dvije sure donese se tekbir. Kraj sure ne smije se vezivati za tekbir nego se između napravi kratka stanka (sekta).

Karije koje ne donose tekbir obrazlažu da to ne čine iz bojazni da se u Kur'an unese višak pošto se konstantnim ponavljanjem može pomisliti da je i tekbir od Kur'ana."

U *En-Nešru* kaže se:

"Karije se spore u tome da li se tekbir uči od početka *Ed-Duha* ili nakon njenog završetka, te da li je zadnji tekbir na početku sure *En-Nas* ili nakon njenog završetka. Također, spore se da li se spaja sa početkom sure ili sa njenim krajem, ili se uči odvojeno. Razlaz se gradi na osnovi da li je tekbir za početak ili kraj sure.

Također, spore se u izrazu tekbira.

Rečeno je da je jedna verzija tekbira: *Allahu ekber*.

Ali da je i: *La ilah illallahu vallahu ekber*, bilo da se radi o tekbiru u namazu ili van njega. Ovo je izjava Es-Sehavija i Ebu Šame.

30. Mes'ela

Sunnet je dova nakon završetka hatme,

zbog hadisa Taberanije i drugih hadiskih autoriteta, koga prenosi 'Irbad b. Sarije u *merfu'* verziji:

“Ko završi hatmu Kur'ana njegovoj se dovi udovoljava.”

U Šu'abu se navodi hadis Enesa u *merfu'* verziji:

“Ko prouči Kur'an, zahvali Gospodaru, donese salavat na Vjerovjesnika, s.a.v.s, i zatraži oprost, zatražio je dobro na pravom mjestu.”

31. Mes'ela

Sunnet je nakon završetka hatme da se odmah započne sa drugom,

zbog hadisa Tirmizije i drugih autora:

“Najdraža aktivnost Allahu je “el-hallul-murtebiliu”, a to je onaj koji prouči Kur'an od početka do kraja, kad god rasedla (završi) nanovo otpituje (nanovo započne sa hatmom).”

Ed-Darimi bilježi sa lijepim senedom od Ibn 'Abbasa koji prenosi od Ubejj b. Ka'ba da je Allahov vjerovjesnik, s.a.v.s, kada bi proučio hatmu završavajući sa: “*Kul e'uzu bi rabbin-nas*”, onda bi započeo sa: “*El-hamdu lillah*” i učenjem Bekare do “*Ula'ike humul-muflihun*”. Zatim bi proučio dovu i ustao.

32. Mes'ela

Ponavljanje sure "Ihlas" na kraju hatme

Imam Ahmed je zabranio da se ponavlja sura *Ihlas* kod završavanja hatme Kur'ana, međutim praksa ljudi ga je demantovala.

Neki su rekli: "Mudrost njenog ponavljanja je u tome što vrijedi za trećinu Kur'ana tako da se njenim ponavljanjem računa hatma."

Medutim, ako se kaže:

"Onda bi je trebalo proučiti četiri puta kako bi se računale dvije hatme."

Na ovo odgovaramo:

"Cilj je da se bude sigurno kako je završena hatma; bilo da se radi o hatmi čitavog Kur'ana ili o hatmi za koju se dobija sevap ponavljanjem pomenute sure."

Moje mišljenje:

Smatram da postoji mogućnost greški i nedostataka tokom učenja, zato, kao što El-Halimi analogno tekbiru završetka ramazana vidi tekbir hatme, trebalo bi ponavljati suru *Ihlas* analogno slijedenju posta ramazana sa šest dana ševvaša.

33. Mes'ela

Pokuđeno je Kur'an uzeti sredstvom zarade za život

El-'Adžuri bilježi hadis 'Imran b. Husajna u *merfu'* verziji:

“Ko prouči Kur'an, neka s time zamoli Allaha, jer doći će narod koji uči Kur'an i s time traži od ljudi.”

Buharija bilježi u svom velikom *Tarihu* sa ispravnim senedom:

“Ko prouči Kur'an kod zulumčara da bi time kod njega podigao ugled, biće proklet svakim harfom deseterostruko.”

34. Mes'ela

Zaboravljanje Kur'ana

Pokuđeno je reći: “*Nesitu ajeten keza*” ('Zaboravio sam ajet'), nego treba reći: “*unsituba*” ('uskraćen sam njegovim zaboravom').

35. Mes'ela

Učenje Kur'ana mejjitu

Trojica imama mezheba smatraju da se vap od učenja Kur'ana stiže umrloj osobi. Međutim, naš mezheb (šafijski)

na stanovištu je da se vap ne stiže mrtvacu zbog ajeta u kome se kaže:

وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ .

"I da je čovjekovo samo ono što sam uradi."¹

(Kraj poglavlja)

¹ Kur'an, 53, 39.

DRUGI DIO

VRIJEDNOST UČENJA POJEDINIH SURA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Zekijjud-din El-Munziri, *Et-tergibu vet-terhibu minel-hadisiš-šerif* ("Stimuliranje i zastrašivanje kroz hadis Allahovog Poslanika, a.s''), (Mu'essesetut-tarih vet-turasil-arebi, 1968), 2, 242-293.

Poglavlje: Učenje Kur'ana

عَنْ عُثْمَانَ بْنِ عَفَّانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

خَيْرُكُمْ مَنْ تَعْلَمَ الْقُرْآنَ وَعَلِمَهُ

(براه البخاري و مسلم)

"Najbolji od vas je onaj koji nauči Kur'an i poučava ga."

(Buhaři i Muslim)

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُعَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِصَلَىاللَّهُعَلَيهِ وَسَلَّمَ قَالَ
مَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِّنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتَلَوَّنَ كِتَابَ اللَّهِ وَ
يَتَدَارِسُونَهُ فِيمَا بَيْنَهُمْ إِلَّا نَرَكْتُ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةَ، وَغَشِيتْهُمْ
الرَّحْمَةُ، وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُفِيمَعِنْدَهُ

(رواه مسلم و أبو داود و غيرهم)

“Neće se iskupiti ljudi u Allahovoj kući učeći Kur'an i proučavajući ga, a da se na njih ne spusti smirenost, sreća zadovoljstvo, obuhvati ih Allahova milost, okruže ih eleki i Allah ih spomene onima koji se nalaze u Njegovoj kužini.”

(Muslim i Ebu Davud)

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِصَلَىاللَّهُعَلَيهِ وَسَلَّمَ:
يَقُولُ الرَّبُّ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: مَنْ شَغَلَهُ الْقُرْآنُ عَنْ مَسَأَتِي أَعْطَيْتُهُ
أَفْضَلَ مَا أَعْطَيْتِي السَّائِلِينَ، وَفَضْلُ كَلَامِ اللَّهِ عَلَى سَائِرِ الْكَلَامِ
كَفَضْلِ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ

(رواه الترمذى و قال حديث غريب)

“Uzvišeni Gospodar, Allah kaže: “Koga Kur'an odvrati od dove i traženja, daću mu najvrednije što dajem onome ko traži. Vrijednost Allahovog govora nad drugim je kao vrijednost Allaha nad Njegovim stvorenjima.”

(Tirmizija)

وَعَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ مَثَلُ الْأَثْرَجَةِ، رِيحُهَا طَيْبٌ وَ طَعْمُهَا طَيْبٌ، وَ مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ التَّمَرَةِ، لَا رِيحَ لَهَا وَ طَعْمُهَا حُلُونٌ، وَ مَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ مَثَلُ الرِّيحَانَةِ، رِيحُهَا طَيْبٌ وَ طَعْمُهَا مُرٌّ، وَ مَثَلُ الْمُنَافِقِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ، لَيْسَ لَهَا رِيحٌ وَ طَعْمُهَا مُرٌّ

(رواه البخاري و مسلم)

“Primjer mu'mina i onoga ko uči Kur'an je kao primjer dunje lijepog mirisa i ukusa. Primjer mu'mina koji ne uči Kur'an je kao primjer ukusne datule bez mirisa. Primjer munafsika koji uči Kur'an je kao primjer mirisnog bosiljka gorkog ukusa. I primjer munafsika koji ne uči Kur'an je kao primjer gorkog kaktusa koji ni mirisa nema.”

(Buharija i Muslim)

وَعَنْ أَئِبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ مَثَلُ الْأَثْرَجَةِ، رِيحُهَا طَيْبٌ وَ
 طَعْمُهَا طَيْبٌ، وَ مَثَلُ الْمُؤْمِنِ الَّذِي لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ التَّمَرَّةِ،
 لَا رِيحَ لَهَا وَ طَعْمُهَا طَيْبٌ، وَ مَثَلُ الْفَاجِرِ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ
 كَمَثَلِ الرَّيْحَانَةِ، رِيحُهَا طَيْبٌ وَ طَعْمُهَا مُرُّ، وَ مَثَلُ الْفَاجِرِ الَّذِي
 لَا يَقْرَأُ الْقُرْآنَ كَمَثَلِ الْحَنْظَلَةِ، طَعْمُهَا مُرُّ وَ لَا رِيحَ لَهَا، وَ مَثَلُ
 الْجَلِيسِ الصَّالِحِ كَمَثَلِ صَاحِبِ الْمِسْكِ، إِنْ لَمْ يُصِبْكَ مِنْهُ
 شَيْءٌ أَصَابَكَ مِنْ رِيحِهِ، وَ مَثَلُ الْجَلِيسِ السُّوءِ كَمَثَلِ صَاحِبِ
 الْكِيرِ، إِنْ لَمْ يُصِبْكَ مِنْ سَوَادِهِ أَصَابَكَ مِنْ دُخَانِهِ

(رواه أبو داود)

“Primjer mu’mina i onoga ko uči Kur’an je kao primjer dunje lijepog mirisa i ukusa. Primjer mu’mina koji ne uči Kur’an je kao primjer ukusne datule bez mirisa. Primjer grijesnika koji uči Kur’an je kao primjer mirisnog bosiljka gorkog ukusa. Primjer grijesnika koji ne uči Kur’an je kao primjer gorkog kaktusa koji ni mirisa nema. Primjer

dobrog druga je kao primjer vlasnika miska, ako te od njega ne zapadne ništa pogodiće te makar njegov miris. A primjer lošeg druga je kao primjer kovačkog mijeha, ako te ne zakači ništa od njegova crnila zakačiće te od njegova dima.

(Ebu Davud)

وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
الْمَاهِرُ بِالْقُرْآنِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكَرَامِ الْبَرَّةِ، وَ الَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ

وَيَسْتَعْتَعُ فِيهِ، وَ هُوَ عَلَيْهِ شَاقٌ لَهُ أَجْرٌ

(رواه البخاري و مسلم)

“Vješt u učenju Kur’ana je zajedno sa plemenitim i poslušnim “ambasadorima”, dok onaj ko teško i sa mukom sriče Kur’an ima dvije nagrade.”

(Buharija i Muslim)

وَعَنْ أَبِي ذَرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:
قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْصِنِيْ . قَالَ: عَلَيْكَ بِتَقْوَى اللَّهِ فِإِلَهٌ رَأْسُ
الْأَمْرِ كُلُّهٗ . قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ زِدْنِيْ . قَالَ: عَلَيْكَ بِتَلَوَّهِ
الْقُرْآنِ، فِإِلَهٌ ثُورٌ لَكَ فِي الْأَرْضِ، وَ ذُخْرٌ لَكَ فِي السَّمَاءِ

(رواه ابن حبان)

"Ebu Zerr, r.a., rekao je: "Allabov Poslaniče, oporuči mi nešto." On reče: "Allaha budi svjestan, jer je takvaluk glava sviju stvari." Reče: "Allahov Poslaniče, dodaj još." On reče: "Uči Kur'an pa će ti bi i svjetlo na zemlji i poputbina za nebesa."

(Ibn Hibban)

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
يَجِيءُ صَاحِبُ الْقُرْآنِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، فَيَقُولُ الْقُرْآنُ: يَا رَبَّ حَلَّهِ
فَيُلْبِسُ تَاجَ الْكَرَامَةِ ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبَّ زِدْهَ فَيُلْبِسُ حُلْلَةَ الْكَرَامَةِ،
ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبَّ ارْضَ عَنْهُ فَيَرْضَى عَنْهُ، فَيُقَالُ لَهُ: اقْرَا وَارْقَ،
وَيَزْدَادُ بِكُلِّ آيَةٍ حَسَنَةً

(رواه الترمذى و حن، وابن خزيمة، و الحاكم و قال: صحيح الإسناد)

"Učač Kur'ana biće doveden na Sudnjem danu, pa će Kur'an reći: "Gospodaru, okiti ga." Staviće mu se kruna, a zatim će Kur'an ponovo reći: "Povećaj mu, Gospodaru." I dodaće: "Gospodaru, budi zadovoljan njime." Pa će biti zaodovoljan s njime. Onda će mu biti rečeno: "Uči i penji se." I za svaki ajet daće mu se dobročinstvo."

(Timizija, ibn Huzejme i Hakim)

وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرُو بْنِ الْفَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

يَقُولُ لِصَاحِبِ الْقُرْآنِ اقْرَأْ وَارْقَ، وَرَتَّلْ كَمَا كُنْتَ تُرْتَلُ فِي

الدُّنْيَا، فَإِنْ مَنْزِلَكَ عِنْدَ آخِرِ آيَةِ تَقْرُؤُهَا

(رواوه الترمذى و أبو داود و ابن ماجة و ابن حبان في صحيحه، و قال الترمذى حديث
صحح)

“Reči će se učaču Kur’ana: “Uči kao što si na dunjaluku učio. Uči i penji se. Tvoj stepen je kod zadnjeg aje a koga proučiš.”

(Tirmizija, Ebou Davud, Ibn Madže i Ibn Hibban)

وَعَنْ أَبْنَى شَعْرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

ثَلَاثَةٌ لَا يَهُوْلُهُمُ الْفَرَاغُ الْأَكْبَرُ، وَ لَا يَنَالُهُمُ الْحِسَابُ، هُمْ عَلَى

كَثِيبٍ مَنْ مِسْكٍ حَتَّى يُفْرَغَ مِنْ حِسَابِ الْخَلَاتِ: رَجُلٌ قَرَأَ

الْقُرْآنَ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ، وَ أَمَّ بِهِ قَوْمًا، وَ هُمْ بِهِ رَاضُونَ. وَ دَاعٍ

يَدْعُو إِلَى الصَّلَوَاتِ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ. وَ عَبْدٌ أَحْسَنَ فِيمَا بَيْنَهُ وَ

بَيْنَ رَبِّهِ، وَ فِيمَا بَيْنَهُ وَ بَيْنَ مَوَالِيهِ

(رواه الطبراني في الأوسط، و الصغرى يأسناد لا باس به)

“Trojicu neće pogoditi najveći strah, niti će ih se ticati polaganje računa. Oni će biti na dinama miska, dok drugi budu polagali račune. To će biti iskreni učači Kur’ana, imami sa kojima su njihove džematlije bili zadovoljni i oni koji pozivaju iskreno na namaz, zatim, Allahov rob koji je uskladio svoj odnos sa Gospodarom i sa ostalima sa kojima je poslovaо.”

(Taberani)

وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ:

... فَرَأَيْتُ مِثْلَ الظُّلْمَةِ فِيمَا أَمْثَالُ السُّرُجِ عَرَجْتُ فِي الْجَوَّ حَتَّى
مَا أَرَاهَا، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تِلْكَ الْمَلَائِكَةُ
تَسْتَمِعُ لَكَ، وَلَوْ قَرَأْتَ لَا أَصْبَحَتْ يَرَاهَا النَّاسُ مَا تَسْتَتِرُ مِنْهُمْ

(رواه البخاري و مسلم)

“Ebu Sei’d El-Hudri u dugačkom predanju navodi da je Usejd b. Hudajr učio Kur’ān vidjevši “oblak svjetiljki koje se dižu u nebesa...” Allahov Poslanik, s.a.v.s, mu je to protumačio: “To su meleki koji su te slušali. Da si učio do sabaha, ljudi bi ih vidjeli ašićare...”

(Buharija i Muslim)

وَعَنْ أَئْسِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

إِنَّ اللَّهَ أَهْلِينَ مِنَ النَّاسِ قَالُوا: مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: أَهْلُ

الْقُرْآنِ هُمْ أَهْلُ اللَّهِ وَخَاصَتُهُ

(رواه النسائي و ابن ماجه و الحاكم)

“Allah ima svoj posebni *ebl* od ljudi. To su oni koji se bave Kur’antom.”

(Nesa’ija, Ibn Madže i Hakim)

وَعَنْ بُرِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ، وَتَعْلَمَ وَعَمِلَ بِهِ أَلْبِسَ وَالِدَاهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ثَاجِاً

مِنْ نُورٍ ضَوْءٌ مِثْلُ ضَوْءِ الشَّمْسِ، وَيُكْسِي وَالِدَاهُ حُلُّتَيْنِ لَا

يَقُومُ لَهُمَا الدُّنْيَا، فَيَقُولَانِ بِمِ كُسِّيَّا هَذَا؟ فَيَقَالُ بِاَخْذِ وَلَدِكُمَا

الْقُرْآنَ

(رواه الحاكم و قال: صحيح على شرط مسلم)

“Roditeljima onoga ko uči Kur'an, nauči ga i radi po njemu, Allah će na Sudnjem danu obući krunu od svjetla koja će svijetliti kao sunce. I obući će ih sa dvije

odjeće kojima dunjaluk nije ravan. Upitaće: ‘Zbog čega smo obučeni ovako?’ Biće im rečeno: ‘Zbog vašega djeteta koje je prihvatiло Kur’an.’”

(Hakim)

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

مَنْ قَرَأَ عَشْرَ آيَاتٍ فِي لَيْلَةٍ لَمْ يُكْتَبْ مِنَ الْغَافِلِينَ

(رواه الحاكم و قال: صحيح على شرط مسلم)

j ko prouči deset ajeta u jednoj noći neće biti smatrani nemarnikom.”

(Hakim)

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

إِذَا قَرَأَ ابْنُ آدَمَ السُّجْدَةَ، فَسَجَدَ اعْتَزَلَ الشَّيْطَانُ يَكْيَ يَقُولُ:

يَا وَيْلَةَ

وَفِي رِوَايَةِ يَا وَيْلَيْ أَمِرِ ابْنِ آدَمَ بِالسُّجُودِ فَسَجَدَ فَلَهُ الْجَنَّةُ، وَ

أُمِرْتُ بِالسُّجُودِ فَأَبَيْتُ فِلِي النَّارَ

(رواه مسلم و ابن ماجه)

“Kada Ademov potomak prouči ajet sedžde, zatim učini sedždu, šeјtan se osami i zaplače govoreći: “Teško meni.”

U jednom r̄ivajetu kaže se: “...Teško meni, Ademovu potomku naređena je sedžda, pa je poslušao i za to će imati džennet. I meni je bila naređena sedžda, pa sam odbio i za to ću imati vatru.”

(Muslim i Ibn Madžeh)

Prijetnja od zaborava Kur'ana nakon što se nauči i kvalifikacija čovjeka koji u svojoj memoriji nema ništa od Kur'ana

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

إِنَّ الَّذِي لَيْسَ فِي جَوْفِهِ شَيْءٌ مِنَ الْقُرْآنِ كَالْبَيْتِ الْخَرِبِ

(رواه الترمذی و الحاکم، و قال الحاکم: صحیح الانداد، و قال الترمذی: حديث حسن
صحیح)

“Onaj u čijoj unutrašnjosti nema ništa od Kur'ana liči porušenoj kući.”

(Tirmizija i Hakim)

وَعَنْ أَنْسٍ رَضِيَ اللَّهُعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِصَلَّى اللَّهُعَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

عُرِضَتْ عَلَيَّ أَجُورُ أُمَّتِي حَتَّى الْقَدَّادُ يُخْرِجُهَا الرَّجُلُ مِنِ

الْمَسْجِدِ، وَعُرِضَتْ عَلَيَّ ذُنُوبُ أُمَّتِي فَلَمْ أَرَ ذَبَّا أَعْظَمَ مِنِ

سُورَةٍ مِنَ الْقُرْآنِ، أَوْ آيَةً أُوتِيهَا رَجُلٌ ثُمَّ تَسِيَّهَا

(رواه أبو داود و الترمذى و ابن ماجه و ابن خزيمة)

“Prikazana mi je nagrada moga umneta, uključujući sevap za prašku koja se očisti iz džamije. Također, pokazani su mi i grijesi moga umneta, pa ne vidjeh većeg od sure ili ajeta koji čovjek nauči pa zaboravi.”

(Ebu Davud, Tirmizija, Ibn Madže i Ibn Huzejme)

وَعَنْ سَعْدِ ابْنِ عَبَادَةَ رَضِيَ اللَّهُعَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِصَلَّى اللَّهُعَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

مَا مِنْ امْرِئٍ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ، ثُمَّ يَنْسَاهُ إِلَّا لَقِيَ اللَّهَأَجْدَنَمَ

(رواه أبو داود)

“Svaki čovjek koji uči Kur'an, pa ga zaboravi, sreće Allahu sakat.”

(Ebu Davud)

Stimulacija na učenje dove za hifz Kur'ana

عن ابن عباس رضي الله عنهما قال:

يَعْنِيهَا تَعْنِي عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذْ جَاءَهُ عَلَيْهِ بْنُ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَوْلًا: يَا أَبَتِي أَقْرَأْنِي هَذَا الْقُرْآنَ مِنْ صَدْرِي فَهَا أَجِدُنِي أَفْدِرُ عَلَيْهِ، قَوْلَ أَلَّهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَبَا الْحَسِنِ أَفْلَأَ أَعْلَمُكَ كَلِمَاتٍ يَقْتَلُكَ اللَّهُ يَعْلَمُ، وَيَقْتَلُكَ يَهُنْ مِنْ عِلْمِهِ، وَيَكْبِتُ مَا تَعْلَمْتَ فِي صَدْرِكَ؟ قَالَ أَبْرَجُلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَعَلَمْنِي . قَالَ إِذَا كَانَ لِيَهُ الْجَمْعَةُ، فَإِنْ أَسْتَطَعْتَ أَنْ تَقْرُمَ فِي ثُلُثِ الْلَّيْلِ الْآخِرِ، فَإِلَيْهَا سَاعَةً مَسْهُورَةً، وَالْمُعَادُ فِيهَا مُسْتَجَابٌ قَدْ قَالَ أَنْجِي يَعْلُوبُ لِبَيْهِ سَوْفَ أَسْتَغْفِرُ لَكُمْ رَبِّي، يَقُولُ حَتَّى تَأْتِي لِيَلَةُ الْجَمْعَةِ، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ قَوْلَمْ لِي وَسَطْهَا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ قَوْلَمْ فِي أَوْلَاهَا، فَقُلْ أَرْبَعَ

رَكَّاتٍ تَقْرِأُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى: بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، وَسُورَةِ يَسِّ
 وَفِي الرَّكْعَةِ الثَّالِثَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، وَسُورَةِ الدُّخْلِ، وَفِي
 الرَّكْعَةِ السَّابِعَةِ بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، وَالْمُبَرِّيلِ السَّجْدَةِ، وَفِي
 الرَّكْعَةِ الرَّابِعَةِ: بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ، وَبِالْمُبَرِّيلِ السَّجْدَةِ، وَفِي
 مِنْ الشَّهَادَةِ قَالَهُدَى اللَّهُ، وَأَخْبَرَنِ الشَّاهَةَ عَلَى اللَّهِ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ
 أَخْبَرَنِ، وَعَلَى سَائِرِ الْبَيْنِ، وَالسَّعْيِرِ الْمُعْوِمِينَ وَالْمُبَرِّمَاتِ، وَ
 لِغَوَّاثِ الْذِينَ سَبَّوْا بِالْأَيَّانِ، ثُمَّ قَلَ فِي آخِرِ فَلَّاكِ:
 اللَّهُمَّ يَدْعُعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي الْجَنَّالِ وَالْأَكْرَامِ، وَالْمَرْءَةُ
 الَّتِي لَا تَرَأْمُ أَسْلَالَ يَأْتِي اللَّهُ يَا رَحْمَنْ بِعَلَّالَكَ، وَلَوْرُ وَجْهِكَ أَنْ
 يَلْزَمْ قَلْبِي حَفْظَكَ كَمَا عَلَمْتَنِي، وَإِذْنِي أَنْ أَلْلَهُ عَلَى

الْخَوْرُ الَّذِي يُؤْضِبُ عَنِّي . الْلَّهُمَّ بَدِيعُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ذَا
 الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ وَالْعَرَرَةِ الَّتِي لَا تُرَأَمُ . أَسْأَلُكَ يَا اللَّهُ يَا رَحْمَنُ
 بِعَلَالَكَ وَتُورِ وَجْهِكَ أَنْ تُتُورِ بِكَتَابِكَ يَعْصِيَ ، وَأَنْ يُطْلَقَ بِهِ
 لِسَانِي ، وَأَنْ يُفْرَجَ بِهِ عَنْ قَلْبِي وَأَنْ يُشْرَحَ بِهِ صَدْرِي ، وَأَنْ
 يُسْتَغْلِلَ بِهِ يَدَنِي ، فَإِنَّهُ لَا يُعْتَنِي عَلَى الْحَقْقِيَّةِ غَيْرِكَ ، وَلَا يُوْتَنِيهِ
 إِلَّا أَنْتَ ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ ،
 يَا أَيُّهَا الْحَسَنِ تَقْعُلُ ذَلِكَ ثَلَاثَتَ جَمِيعِي ، أَوْ خَنْسَتَا ، أَوْ سَبِعَا يَتَحَابَ
 يَادِنُ اللَّهِ ، وَالَّذِي يَعْتَشِي بِالْحَتْنِ مَا أَخْتَطَا مُؤْمِنًا قَطَّ . قَالَ ابْنُ
 عَمَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا : قَوْ اللَّهُ مَا لَكَ عَلَى إِلَّا خَعْسَتَا ، أَوْ سَبِعَا
 هَتَّى جَاءَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَثَلِ ذَلِكَ
 الْمَعْجَلِ ، فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِلَيْكَ كَتَبْتُ فِي مَا حَلَّ لَا آتَيْدُ إِلَّا
 أَرْبَعَ آيَاتٍ وَلَخَوْرَهُنَّ ، فَإِذَا قَوَّاهُنَّ عَلَى نَفْسِي تَفَلَّتُنَّ ، وَأَكَّا

أَعْلَمُ الْيَوْمِ أَرْبَعِينَ أَيَّهُ وَرَجُورَهَا، فَإِذَا قَرَأْتُهُنَّ عَلَى نَفْسِي فَكَانَ
كِتَابُ اللَّهِ بَيْنَ يَعْنِيْ وَلَقَدْ كَثُرَتْ أَسْمَاعُ الْحَدِيثِ، فَإِذَا رَدَدْتُهُ
تَفَلَّتْ، وَأَكَ الْيَوْمَ أَسْمَاعُ الْأَحَادِيثِ، فَإِذَا تَحْمَدْتُ بِهَا لَمْ أَخْرُجْ
مِنْهَا حَرْفًا، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ ذَلِكَ
مُؤْمِنٌ وَرَبٌ الْكَعْبَةِ، يَا أَبَا الْحَسَنِ
(رواه الترمذى)، قال: حدث حسن غريب لا نوره إلا من حديث الوليد بن مسلم، رواه
الحاكم، وقال صحيح على شرطهما، إلا أنه قال: يقرأ في الثانية بالفague، والم المسعدة، وفي
الثالثة: بالفague و الدخان، عكس ما في الترمذى، وقال في المدعاه: وأن تستعمل يهذبى مكان
وأن تستعمل، وهو كذلك في بعض نسخ الترمذى، و معناها واحد، وفي بعضها، وأن
تنسل

Od Ibni 'Abbasa prenosi se da je rekao:

"Bili smo kod Allahova Poslanika, a.s, kada mu dođe 'Alija b. Ebi Talib, r.a, i požali se: "Ti si mi kao otac, ovaj Kur'an nestaje iz mojih prsa. Ne mogu ga memorisati."

Reče mu Allahov Poslanik, a.s:

"Ebu Hasene, hoćeš li da te naučim riječi sa kojima će ti Allah koristiti kao i onome koga ih poučiš, a učvrstiće ti ono što naučiš u svojim prsim?"

"Naravno, Allahov Poslaniče, pouči me."

On reče:

"Kada dođe noć uoči džume, digni se u zadnjoj trećini - a to je vrijeme kada se uslišava dovi - Moj poslanički brat Ja'kub, a.s, rekao je svojim sinovima: "Ja ću vam tražiti oprost od Gospodara..." Dakle, kada dođe noć džume, pa ako ne ustaneš zadnje trećine, ustani u srednjoj trećini ili pak u prvoj. Onda klanjaj četiri rekjata učeći na prvom rekjatu: *Fatihu i Jasin*, na drugom: *Fatihu i Ha mim Ed-Duhan*, na trećem: *Fatihu i Elif lam mim Sedžde* i na četvrtom: *Fatihu i Tebarekel-mufessal*. Kada završiš sa tešehhudom, zahvali lijepo Uzvišenom Allahu, donesi lijepo salavat na mene, i na ostale poslanike, zatraži oprost za muslimane i muslimanke, za one koji su te pretekli sa imanom, i na kraju svega reci:

"Moj Gospodaru, smiluj mi se zauvijek ostavljanjem grijesnja u životu. Smiluj mi se da ne pregonim u onome što me se ne tiče i učini da gledam u ono što Tebe

zadovoljava. Gospodaru, Stvaraoče nebesa i zemlje, Posjedniče autoriteta, plemenitosti i veličanstvenosti koji se ne mogu dostići i shvatiti, molim Ti se, o Allahu, o Milostivi, Tvojom veličanstvenošću i svjetlošću Tvoga lica da prisiliš moje srce memorisanju Tvoje knjige onako kako si me Ti poučio. I podaj mi da ga učim na način kako si Ti zadovoljan sa mnom. Gospodaru moj, Stvoritelju nebesa i zemlje, Posjedniče autoriteta, plemenitosti i veličanstvenosti koji se ne mogu dostići i shvatiti, molim Ti se, o Allahu, o Milostivi, Tvojom veličanstvenošću i svjetlošću lica Tvoga, da prosvijetliš Knjigom Tvojom oči moje, okitiš jezik moj, oslobodiš srce moje i proširiš njome prsa moja i da tijelo moje podrediš njoj, jer me na istini neće pomoći osim Tebe, niti mi to može neko dati osim Tebe, niti ima snage i kuvveta osim u Allaha velikog i veličanstvenog.”

“Allahummerhamni bi terkil-me’asi ebeden ma ejkajteni verhamni en etekellefe ma la ja’nini verzukni husnen-nezari fi ma jurdike ‘anni.

Allahumme bedi’as-semavati vel-erdi zel-dželali vel-ikrami vel-‘izzetilleti la turamu. Es’elu ke ja Allahu ja Rahmanu bi dželalike ve nuri vedžhike en tulzime kalbi hifza kitabike ma ‘alemteni verzukni en etluvehu ‘alen-nahvil-lezi jurdike ‘anni. Allahumme bedi’as-semavati vel-erdi zel-dželali vel-ikrami vel-‘izzetilleti la turamu. Es’elu ke ja Allahu ja Rahmanu bi dželalike ve nuri vedžhike en tunevvire bi kitabike besari, ve en tutlika bihi lisani, ve en tuferridže bihi ‘an kalbi, ve en tešreha bihi sadri, ve en testa’mile bihi bedeni, fe innehu

la ju 'inuni 'alel-hakki gajruke, ve la tu 'inihi illa ente, ve la havle ve la kuvvete illa billahil-'alijjil-'azim."

"Ebūl-Hasene, učini to za tri, pet ili sedam džuma, udovoljiće ti se, ako Bog da. Tako mi Onoga ko me poslao sa istinom, mu'min nikad nije zaobiđen."

Ibni 'Abbas dalje pri povijeda:

"*Vallahi, 'Alija je nakon pet ili sedam džuma ponovo došao u isto vrijeme i rekao:*

"Allahov Poslaniče, prije sam učio po četiri ajeta i oni mi nestanu iz memorije. Sada učim dnevno i po četrdeset ajeta, a kada ih ponavljam kao da je Allahova knjiga pred mnom. Slušao sam i hadis, ali nisam bio u stanju da ga ponovim. Sada slušam hadis i kada ga hoću ponoviti ne izostavim nijednog harfa."

Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s: "Mumin, tako mi Gospodara Kjabe, Ebūl-Hasene!"

Hadis bilježi Tirmizija koji kaže: "Hadis je stepena hasen garib. Ne znamo za njega osim putem predaje El-Velid b. Muslima."

Bilježi ga i El-Hakim koji kaže: "Vjerodostojan po šartovima dvojice šejhova." U njegovojoj predaji spominje se: "Na drugom rekjatu se uči *Fatiha* i *Elif lam mim Sedžde* na drugom: *Fatiha* i *Ha mim Ed-Duhan*, i kaže umjesto: "...ve en testa'mile..." "...ve en tešgale bihi bedeni..."

Stimulisanje na učenje "Fatihe" i njena vrijednost

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ بْنِ المُعَلَّمِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنْتُ أَصْلَى بِالْمَسْجِدِ فَدَعَانِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمْ أَجِبْهُ، ثُمَّ أَتَيْتُهُ فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي كُنْتُ أَصْلَى، فَقَالَ: أَلَمْ يَقُلِّ اللَّهُ تَعَالَى: اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ إِذَا دَعَاكُمْ، ثُمَّ قَالَ: لَا أَعْلَمُ مِنْكَ سُورَةً هِيَ أَعْظَمُ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ قَبْلَ أَنْ تَخْرُجَ مِنَ الْمَسْجِدِ فَأَخَذَ بِيَدِي، فَلَمَّا أَرَدْنَا أَنْ تَخْرُجَ، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّكَ قُلْتَ لَا أَعْلَمُ مِنْكَ أَعْظَمُ سُورَةٍ فِي الْقُرْآنِ. قَالَ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ: هِيَ السَّبْعُ الْمَثَانِي، وَالْقُرْآنُ الْعَظِيمُ الَّذِي أُوتِيَتْهُ (رواه البخاري، وأبو داود والنمساني وابن ماجه)

Od Ebu Sei'da El-Mu'alle, r.a, prenosi se da je rekao:

"Klanjao sam u džamiji, pa me pozva Allahov Poslanik, s.a.v.s, a ja mu ne odgovorih. Zatim sam mu prišao i rekao: "Allahov Poslaniče, klanjao sam." On reče: "Zar Uzvišeni Allah nije rekao: **"Odgovorite Allahu i Njegovom Poslaniku kada vas pozovu..."**" Zatim je

dodao: "Poučiću te suri koja je najveličanstvenija sura u Kur'antu, prije nego što izadeš iz džamije." Uzeo me za ruku i prije nego što izadosmo iz džamije, rekoh: "Allahov Poslaniče, rekao si da ćeš me poučiti najveličanstvenijoj suri iz Kur'ana."

On reče: "*Elhamdu lillahi rabbil-'alemin*"; ima sedam ajeta koji se ponavljaju i to je Kur'an veličanstveni koji mi je dat."

(Buharija)

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:
 قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: قَسَمْتُ الصَّلَاةَ بَيْنِي وَبَيْنَ عَبْدِي نِصْفَيْنِ، وَ
 لِعَبْدِي مَا سَأَلَ.

ذُكِرَ فِي رِوَايَةِ:

فِصْفَهَا لِي وَنِصْفَهَا لِعَبْدِي، فَإِذَا قَالَ الْعَبْدُ: الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ
 الْعَالَمِينَ، قَالَ اللَّهُ: حَمِدْنِي عَبْدِي، فَإِذَا قَالَ: الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ،
 قَالَ: أَشْنَى عَلَيَّ عَبْدِي، فَإِذَا قَالَ: مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ، قَالَ: مَجْدَنِي
 عَبْدِي، فَإِذَا قَالَ: إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ، قَالَ: هَذَا بَيْنِي وَ

بَيْنَ عَبْدِي وَ لِعَبْدِي مَا سَأَلَ، فَإِذَا قَالَ: اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ
 صِرَاطَ الَّذِينَ أَعْنَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرَ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَ لَا
 الضَّالِّينَ، قَالَ: هَذَا لِعَبْدِي وَ لِعَبْدِي مَا سَأَلَ

(رواہ مسلم)

Od Ebu Hurejre, r.a, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s, da kaže:

"Uzvišeni Allah kaže: 'Podijelio sam namaz između sebe i Moga roba na dva dijela. Moj rob će imati i ono što bude tražio.'"

Dalje se u rivajetu navodi: 'Pola meni, a pola Mome robu, pa kada rob Moj rekne: 'Elhamdu lillahi rabbil-'alemin, Uzvišeni Allah odvrati: 'Moj rob Me hvali',

kada kaže: 'Er-Rahmanir-rabim', odgovori: 'Moj rob Mi zahvaljuje',

kada kaže: 'Maliki jevmid-din', odgovori: 'Moj rob Me slavi',

kada kaže: 'Ijjake na'budu ve ijjake neste'in', odgovori: 'Ovo je između Mene i Moga roba, a on ima i ono što traži.'

I kada kaže: 'Ihdines-siratal-mustekim. Siratallezine en'amte 'alejhim, gajril-magdubi 'alejhim ve leddallin'; On rekne: 'Ovo je za moga roba i moj rob ima ono što traži.'

(Muslim)

وَعَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ:

يَتَمَّا جِرَائِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَاعِدٌ عِنْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَمِعَ نَقِيضًا مِنْ فَوْقِهِ فَرَفَعَ رَأْسَهُ، فَقَالَ: هَذَا بَابٌ مِنَ السَّمَاءِ فُتَحَ لَمْ يُفْتَحْ قَطُّ إِلَّا الْيَوْمَ فَنَزَلَ مِنْهُ مَلَكٌ، فَقَالَ: هَذَا مَلَكٌ نَزَلَ إِلَى الْأَرْضِ لَمْ يَنْزَلْ قَطُّ إِلَّا الْيَوْمَ، فَسَلَّمَ وَقَالَ: أَبْشِرْ بِنُورَيْنِ أُوتِيَتُهُمَا لَمْ يُؤْتَهُمَا نَبِيٌّ قَبْلَكَ: فَاتِحةُ الْكِتَابِ، وَخَوَاتِيمُ سُورَةِ الْبَقَرَةِ لَنْ تَقْرَأَ بِحَرْفٍ مِنْهُمَا إِلَّا أُغْطِيَتْهُ

(رواہ مسلم و السنانی و الحاکم)

Od Ibni 'Abbasa, r.a, prenosi se da je rekao:

"Dok je Džibril sjedio kod Allahovog Poslanika,^{a.s.} čuo je škripu iznad, pa, podigavši glavu, reče: "Ovo su se otvorila nebeska vrata koja se do danas nikada prije nisu otvarala."

Kroz njih uđe melek, a on reče: "Ovo je melek koji se spustio na zemlju, a do danas nije silazio na nju."

Poselamio je i rekao: "Raduj se dvama svjetlima koja su ti data, a nisu data prije tebe ni jednom vjerovjesniku; to su *Fatiha* i kraj sure *El-Bekare*. Nećeš nijedan harf proučiti iz njih, a da ti ne bude udovoljeno."

(Muslim, Nesa'ija i Hakim))

Stimulisanje na učenje "El-Bekare" i "Ali 'Imran"

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

لَا تَجْعَلُوا يُبُوئُكُمْ مَقَابِرَ، إِنَّ الشَّيْطَانَ يَفْرُّ مِنَ الْبَيْتِ الَّذِي تُقْرَأُ فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ

(رواه مسلم و النسائي و الترمذى)

Od Ebu Hurejre, r.a, prenosi se da je Allahov Poslanik, a.s, rekao: "Ne činite od kuća kaburove. Šeđtan bježi od kuće u kojoj se uči sura *El-Bekare*."

(Muslim)

وَعَنْ مَعْقِلٍ بْنِ يَسَارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
الْبَقَرَةَ سَنَامُ الْقُرْآنِ وَ ذِرْوَتُهُ نَزَلَ مَعَ كُلِّ آيَةٍ مِنْهَا ثَمَائِينَ مَلَكًا،
وَ اسْتَخْرِجَتْ: اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ مِنْ تَحْتِ الْعَرْشِ
فُوْصِلَتْ بِهَا، أَوْ فُوْصِلَتْ بِسُورَةِ الْبَقَرَةِ، وَ يِسْ قَلْبُ الْقُرْآنِ لَا
يَقْرَأُهَا رَجُلٌ يُرِيدُ اللَّهَ وَ الدَّارَ الْآخِرَةَ إِلَّا غُفرَلَهُ

(رواہ احمد عن رجل عن معقل، و روی أبو داود و النسائي و ابن ماجه منه ذکر یس)

Od Ma'kila b. Jesara, r.a, prenosi se da je Allahov Poslanik, a.s, rekao: *El-Bekare* je vrhunac Kur'ana. U pratnji svakog njenog ajeta došlo je 80 meleka. Ajet 'Allahu la ilah illa huvel-hajjul-kajjum' uzet je ispod 'Arša i spojen s njom,' odnosno spojen sa surom *El-Bekare*. "Jasin je srce Kur'ana. Niko ga neće proučiti želeteći Allaha i Ahiret, a da mu se ne oprosti."

(Ahmed)

وَعَنْ أَبِي أَمَامَةَ الْأَبَاهِلِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ:
إِقْرَءُوا الْقُرْآنَ، فِإِلَهُ يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعًا لِأَصْحَابِهِ. اقْرَءُوا
الزَّهْرَاوَيْنِ: الْبَقَرَةَ، وَ سُورَةَ آلِ عِمْرَانَ، فَإِنَّهُمَا يَأْتِيَانِ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ أَوْ غَيَائَاتَانِ، أَوْ كَأَنَّهُمَا فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ
صَوَافَّ ئِحَاجَانِ عَنْ أَصْحَابِهِمَا، اقْرَءُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ، فَإِنْ
أَخْذَهَا بَرَكَةٌ وَّ تَرْكَهَا حَسْرَةٌ، وَ لَا تَسْتَطِعُهَا الْبَطْلَةُ

(رواه مسلم)

Od Ebu Umame El-Bahilija, r.a, prenosi se: "Čuo sam Allahovog Poslanika, s.a.v.s, da kaže: "Učite Kur'an, jer će on na Sudnjem danu doći kao zagovornik svojim učačima. Učite *Zahravejni* (*El-Bekare* i *Ali 'Imran*), jer će one doći na Sudnjem danu kao dva oblaka, ili kao dvije ptice, koje štite svoga učača. Učite suru *El-Bekare*, jer je njeno uzimanje blagoslov, a ostavljanje gubitak. Protiv nje neće moći sihirbazi."

(Muslim)

وَ عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:
إِنَّ لِكُلِّ شَيْءٍ سَنَامًا، وَ إِنَّ سَنَامَ الْقُرْآنِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ مَنْ قَرَأَهَا
فِي بَيْتِهِ لَيْلًا لَمْ يَدْخُلِ الشَّيْطَانُ بَيْتَهُ ثَلَاثَ لَيَالٍ، وَ مَنْ قَرَأَهَا
نَهَارًا لَمْ يَدْخُلِ الشَّيْطَانُ بَيْتَهُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ

(رواه ابن حبان)

Od Sehla b. Sa'da, r.a, prenosi se: "Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s: "Svaka stvar ima svoj vrhunac. Vrhunac Kur'ana je sura *El-Bekare*. Ko je noću prouči u svojoj kući, šejtan neće uči u nju tri noći, a ko je prouči danju, šejtan neće u nju uči tri dana."

(Ibn Hibban)

وَعَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُعَنْهُ قَالَ:

اقْرَأُوا سُورَةَ الْبَقَرَةِ فِي يُولُوتُكُمْ، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَدْخُلُ بَيْتًا يُقْرَأُ

فِيهِ سُورَةُ الْبَقَرَةِ

(رواوه الحاكم موقوفاً مكذا، و قال: صحيح على درطهما)

Od 'Abdullahha, r.a, prenosi se da je rekao: "Učite u svojim kućama suru *El-Bekare*, jer šejtan ne ulazi u kuću gdje se ona uči."

(El-Hakim)

وَعَنْ أَبْنَى بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ رَضِيَ اللَّهُعَنْهُ مَرْفُوعًا:

تَعْلَمُوا الْبَقَرَةَ، وَآلَ عِمْرَانَ، فَإِنَّهُمَا الزَّهْرَاءِ وَآلَ نِيَّانِ يُظَلَّانِ صَاحِبَهُمَا

يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَائِنُهُمَا غَمَامَتَانِ، أَوْ غَيَّابَتَانِ، أَوْ فِرْقَانِ مِنْ طَيْرِ

صَوَافَّ

Stimulisanje na učenje "Ajetul-Kursi" i njena vrijednost

وَعَنْ أَبِي بْنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ أَبَاهُ أَخْبَرَهُ أَنَّهُ كَانَ لَهُمْ
 جَرِينٌ فِيهِ تَمْرٌ، وَ كَانَ مِمَّا يَتَعَااهِدُ فِي جِدَهُ يَنْقُصُ فَحْرَسَهُ ذَاتَ
 لَيْلَةٍ، فَإِذَا هُوَ بِدَابَّةٍ كَهْيَيَةٍ الْغَلَامُ الْمُخْتَلِمُ . قَالَ: فَسَلَمَ فَرَدَ عَلَيْهِ
 السَّلَامَ، فَقُلْتُ: مَا أَنْتَ جِنٌ أَمْ إِنْسٌ؟ قَالَ: جِنٌ، فَقُلْتُ: نَأْوِلُنِي
 يَدَكَ، فَإِذَا يَدُ كَلْبٍ، وَ شَعْرُ كَلْبٍ، فَقُلْتُ: هَذَا خَلْقُ الْجِنِّ،
 فَقَالَ: لَقَدْ عَلِمْتِ الْجِنَّ أَنَّ مَا فِيهِمْ مَنْ هُوَ أَشَدُ مِنِّي، فَقُلْتُ: مَا
 يَحْمِلُكَ عَلَى مَا صَنَعْتَ؟ قَالَ: بَلَغْنِي أَنَّكَ تُحِبُّ الصَّدَقَةَ
 فَأَحْبَبْتُ أَنْ أُصِيبَ مِنْ طَعَامِكَ، فَقُلْتُ: مَا الَّذِي يُحِرِّزُنَا مِنْكُمْ؟
 قَالَ: هَذِهِ الْآيَةُ، آيَةُ الْكُرْسِيِّ . قَالَ: فَرَكِّثْتُهُ، وَ غَدَّ أَبِي إِلَيْ
 رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ فَأَخْبَرَهُ، فَقَالَ صَدَقَ الْخَيْثُ

(رواہ ابن حبان)

Od Ubejj b. Ka'ba, r.a, se prenosi da ga je otac obavijestio kako su imali gumno na kojem su imali datule. One su nestajale, pa ih je počeo čuvati. Jedne noći dođe životinja u liku odrasla mladića. Nazvao je selam, a on odgovori na njega.

Upitah: "Jesi li ti džin ili čovjek?"

"Ja sam džin", odvratio je.

Rekoh: "Da ti vidim ruku."

Ruka je bila u vidu pseće šape, a i dlake su bile dlake psa.

Rekoh: "Ovo je džinska priroda."

A on reče: "Džini znaju da među njima ima i onih koji su jači od mene."

Rekoh: "Šta te navelo da uradiš to što si radio?"

Reče: "Čuo sam da voliš dijeliti sadaku, pa sam zato volio da uzmem od tvoje hrane."

Rekoh: "Šta nas može zaštiti od vas?"

Reče: "Ajetul-Kursi."

Rekao je dalje prenosilac: "Pustio sam ga, a otac mi je otišao Allahovom Poslaniku, s.a.v.s, i obavijestio ga o ovom, a on reče: "Istinu je rekao lopov."

(ibn Hibban)

وَعَنْ أَبِي بْنِ كَعْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَا أَبَا الْمُنْذِرِ أَتَدْرِي أَيُّ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَعَكَ أَعْظَمُ؟ قَالَ: قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: يَا أَبَا الْمُنْذِرِ أَيُّ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَعَكَ أَعْظَمُ؟ قُلْتُ: اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ. قَالَ فَضَرَبَ فِي صَدْرِي وَقَالَ: لِيَهُنَّكَ الْعِلْمُ أَبَا الْمُنْذِرِ (رواہ مسلم و أبو داود)

Od Ubejj b. Ka'ba, r.a, prenosi se da je rekao:

"Rekao je Allahov Poslanik, a.s: "Ebūl-Munzir, znaš li koji ti je ajet iz Allahove knjige najveličanstveniji?"

Rekoh: "Allah i Njegov Poslanik najbolje znaju."

On ponovi: "Ebūl-Munzir, znaš li koji ti je ajet iz Allahove knjige najveličanstveniji?"

Rekoh: "Allahu la ilah illa huvel-hajjul-kajjum..."

On me udari po prsima i reče: "Neka ti je na čast tvoje znanje, Ebul-Munzire."

(Muslim)

و لفظ الحاكم :

سُورَةُ الْبَقَرَةِ فِيهَا آيَةٌ سَيِّدَةُ آيَاتِ الْقُرْآنِ لَا تُقْرَأُ فِي بَيْتٍ، وَ فِيهِ
شَيْطَانٌ إِلَّا خَرَجَ مِنْهُ: آيَةُ الْكُرْسِيِّ

"...U suri El-Bekare nalazi se Ajetul-Kursi, glavni ajet Kur'ana, koji se ne prouči ni u jednoj kući u kojoj se nalazi šeđtan, a da on ne frci iz nje."

Stimulisanje na učenje sure "El-Kehf", njenih prvih ili posljednjih deset ajeta

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَبِيعَةَ الْمُحَاجَةِ وَ سَلَمَ قَالَ:

مَنْ حَفِظَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ سُورَةِ الْكَهْفِ عُصِمَ مِنَ الدَّجَّالِ

(رواه مسلم و اللفظ له)

و في رواية مسلم وأبي داود: من آخر سورة الكهف.

و في رواية للنسائي: من قرأ العشر الأواخر من سورة الكهف.

و رواه الترمذى و لفظه: مَنْ قَرَأَ ثَلَاثَ آيَاتٍ مِّنْ أَوَّلِ الْكَهْفِ عُصِمَ مِنْ فَتْنَةِ الدَّجَالِ:

Od Ebud-Darda'a, r.a, prenosi se da je Allahov Vjerovjesnik, s.a.v.s, rekao: "Ko nauči deset ajeta iz sure *El-Kehf*, biće spašen od Dedždžala."

(Muslim)

U Muslimovom rivajetu i Ebu Davudovom spominje se: "...zadnje ajete sure *El-Kehf*."

U Nesa'ijevom rivajetu spominje se: "...ko prouči deset zadnjih ajeta sure *El-Kehf*."

Tirmizijina vcrzija je: "Ko prouči tri ajeta sa početka sure *El-Kehf* biće spašen od Dedždžalova fitneta."

Stimulisanje na učenje sure "Jasin", i njena vrijednost

عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

قَلْبُ الْقُرْآنِ يُسِّرُّ لَا يَقْرُؤُهَا رَجُلٌ يُرِيدُ اللَّهَ وَ الدَّارَ الْآخِرَةَ إِلَّا

غَفَرَ اللَّهُ لَهُ، افْرَأَوْهَا عَلَى مَوْتَائِكُمْ

(رواه أحمد و أبو داود و النسائي و اللفظ له، و ابن ماجه و الحاكم و صححه)

Od Ma'kila b. Jesara, r.a, prenosi se da je A'llahov Poslanik, s.a.v.s, rekao: "Jasin je srce Kur'ana. Neće ga čovjek proučiti, žečeći Allaha i Ahiret, a da mu Allah ne oprosti. Učite ga onima na smrtnoj postelji."

(Ahmed, Ebu Davud, Nesa'ija, Ibn Madže i Hakim)

وَعَنْ جَنْدِبِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ:

مَنْ قَرَأَ يَسِّ فِي لَيْلَةٍ ابْتِغَاءَ وَجْهِ اللَّهِ غُفِرَ لَهُ

(رواه مالك و ابن السنى و ابن حبان)

Od Džundeba, r.a, prenosi se da je rekao: Rekao je Allahov Poslanik, a.s: "Ko prouči u noći *Jasin*, žečeći Allaha, oprosiće mu se."

(Malik, Ibn Sina i Ibn Hibban)

Stimulisanje na učenje sure "Tebarekellezi bi jedihil-Mulk"

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:

إِنَّ سُورَةَ فِي الْقُرْآنِ ثَلَاثُونَ آيَةً شَفَعَتْ لِرَجُلٍ حَتَّىٰ غُفِرَ لَهُ، وَ

هِيَ تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ

(رواه أبو داود و الترمذى و حسن و اللفظ له، و النسائى و ابن ماجه و ابن حبان)

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Poslanik, a.s., rekao: "Sura iz Kur'ana sa trideset ajeta zagovornik je čovjeku dok mu se ne oprosti. To je sura 'Tebarekellezi bi jedihil-Mulk'."

(Ebu Davud, Tirmizija, Nesačija, Ibn Madže i Ibn Hibban)

وَعَنْ عَنْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ
 ...مَنْ قَرَأَ تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ كُلُّ لَيْلَةٍ مَنَعَهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ
 بِهَا مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَ كُنَّا فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ
 سَلَّمَ نُسَمِّيَّهَا الْمَانِعَةَ، وَ إِنَّهَا فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ سُورَةً مِنْ
 قَرَأَ بِهَا فِي كُلِّ لَيْلَةٍ فَقَدْ أَكْثَرَ وَ أَطَابَ

(رواه النسائي)

"...Onaj ko svake noći prouči "Tebarekellezi bi jedihil-Mulk", Allah ga, zbog nje, zabrani kaburskoj vatri. U vrijeme Allahovog Poslanika zvali smo je *El-Mani'a* ('Ona koja zabranjuje - spašava'), i ona je u Allahovojoj knjizi sura koju kada neko prouči svake noći to je dobro i mnogo sevapa..."

(Nesovi)

Stimulisanje na učenje sure “Kul huvallahu ehad”

وَعَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ
 أَيُغْزِيْ أَحَدَكُمْ أَنْ يَقْرَأَ فِي لَيْلَةٍ ثُلُثَ الْقُرْآنِ قَالُوا: وَ كَيْفَ يَقْرَأُ
 ثُلُثَ الْقُرْآنِ؟ قَالَ: قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ، تَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ
 وَ فِي روایة نسلم قال: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَ جَلَّ جُزُءًا الْقُرْآنَ بِثَلَاثَةِ أَجْزَاءٍ،
 فَجَعَلَ: قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ جُزُءًا مِنْ أَجْزَاءِ الْقُرْآنِ

Od Ebud-Derda'a, r.a, prenosi se da je Allahov Poslanik, a.s, rekao: "Da li vam je nemoguće u noći proučiti trećinu Kur'ana?" Rekoše: "Kako da se prouči trećina Kur'ana?" On reče: "*Kul huvallahu ehad*" vrijedi za trećinu Kur'ana."

U rivajetu Muslima spominje se: "Uzvišeni Allah podijelio je Kur'an na tri dijela. Odredio je "*Kul huvallahu ehad*" da vrijedi za taj jedan dio Kur'ana."

وَرَوِيَ عَنْ مُعَاذِ بْنِ أَكْبَرِ الْجُهْنَيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: مَنْ قَرَأَ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ حَتَّى يَخْتِمَهَا عَشْرَ مَرَاتٍ بَنَى اللَّهُ لَهُ قُصْرًا فِي الْجَنَّةِ، فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ: إِذَا كَسْتُكُثْرًا يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: اللَّهُ أَكْثَرُ وَأَطْيَبُ
 (رواہ احمد)

Prenosi se od Mu'aza b. Enesa El-Džuhenija, r.a, da je Allahov Poslanik, a.s, rekao: "Ko prouči deset puta do kraja "Kul huvallahu ehad", Allah mu sagradi dvorac u džennetu". Omer b. El-Hattab reče: "A ako povećamo, Allahov Poslaniče?" On reče: "Allah je veći i bolji."

(Ahmed)

Stimulisanje na učenje sura "El-Mu'avvizejni"

فَنَعَّبَةُ بْنُ غَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَلَمْ تَرَ آيَاتٍ أُنزِلْتِ الْبَيْنَةَ لَمْ يُرِ مِثْلُهُنَّ: قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، وَ قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ

(رواہ مسلم و الترمذی و النسائی و أبو داود)

وَ في رواية لأبي داود: قَالَ: بَيْتَمَا أَنَا أَسِيرُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ بَيْنَ الْجُحْفَةِ وَ الْأَبْوَاءِ إِذْ غَشِيَّنَا رِيحٌ وَ ظُلْمَةٌ شَدِيدَةٌ فَجَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ سَلَّمَ يَتَعَوَّذُ بِأَعْوَذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ، وَ أَعْوَذُ بِرَبِّ النَّاسِ وَ يَقُولُ: يَا عَقْبَةُ ثَعَوَذْ بِهِمَا، فَمَا تَعَوَّذْ مُتَعَوَّذْ بِمِثْلِهِمَا. قَالَ: وَ سَمِعْتُهُ يَؤْمِنَا بِهِمَا فِي الصَّلَاةِ

Od 'Ukbe b. 'Amira, r.a, prenosi se da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik, a.s: "Zar ne znaš ajete koji su večeras objavljeni, ajeti kojima nema ravnih. To je "Kul-e'uzu bi rabbil-felek" i "Kul-e'uzu bi rabbin-nas."

(Muslim)

U rivajetu Ebu Davuda kaže se: "I dok sam išao sa Allahovim Poslanikom, a.s, između Džuhfe i Ebva'a kada nas zadesi vjetar i pomrčina. Allahov Poslanik se utjecao sa "Kul-eu'zu bi rabbil-felek" i En-Nas govoreći: "Ukbe, traži zaštitu sa ove dvije sure, jer se nije sličnima niko dosad štitio." I slušao sam ga da nam klanja učeći ih.

TREĆI DIO
TEDŽVID

Tedžvid (التجوید)

Tedžvid je nauka o izgovoru glasova prilikom učenja Kur'ana. Uzvišeni Allah kaže: وَرَأَلِ الْقُرْآنَ تَرْتِيلًا - "Izgovoraj Kur'an 'tertilom'¹'. A *tertil* je pravilno, precizno učenje po *tedžvidu*. Ovo su njegovi propisi (أحكام) (الْحُكَمُ).

Propisi "Isti'aze" i "Besmele"

(الْحُكَمُ الْإِسْتِعَادَةُ وَ الْبَسْمَةُ)

Isti'aza je propisana i lijepo ju je - *mustehabb* (مستحب) proučiti prilikom otpočinjanja kira'eta Kur'ana, sukladno riječima Uzvišenog:

فِإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِدْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

"Kada hoćeš da učiš Kur'an, zatraži od Allaha zaštitu protiv šeštana prokletog."²

Učenje *isti'aze* je na stepenu *mustehabba* po mišljenju većine islamskih učenjaka. Postoji i slabije mišljenje o obavezi (وجوب) njenog učenja koje je utemeljeno na

¹ Kur'an, 73, 4.

² Ibid, 16, 98.

jezičkom značenju spomenutog ajeta u kojem je upotrijebljen imperativ glagola (فَاسْتَعِدْ).

Mustehabb (مُتَحَبّ) verzija *isti'aze* je slijedeća:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

“Utječem se *Allahu* (*Allahovim imenom*) protiv prokletog šejtana”.

Učenje *besmele* (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) na početku svake kur'anske sure obaveza je – vadžib (وَاجِبٌ), osim prije sure *Et-Tevbe*, kao što je došlo božanskom naredbom - *tevkifi* (تَوْقِify) i kao što je zabilježeno u vrijeme Allahovog Poslanika, s.a.v.s, prilikom oficijelnog zapisivanja Objave.

Komentatori objašnjavaju da se *besmela* ne uči na početku sure *Et-Tevbe*, jer se u njoj “zvecka sabljama”, dok *besmela* znači “sigurnost” koja se u ovoj suri ne garantuje idolopoklonicima.

Također, smatra se da je sura *Et-Tevbe* nastavak sure *El-Enfal*, pa je dovoljno proučiti *besmelu* samo na početku prve.

Navodi se i to da *besmela* sadrži milost, a sura *Et-Tevbe* prijetnju sa nesnosnom patnjom idolopoklonicima i licem Jerima, što su činjenice koje se međusobno isključuju i ne stoje zajedno.

Kada učač starta sa učenjem unutar teksta neke sure, pa makar i neposredno nakon samog početka, može da bira učeći *besmelu* ili da je izostavi; svejedno radilo se o suri *Et-Tevbe* ili o nekoj drugoj.

Propisi učenja *isti'aze* i *besmele* u poziciji sa početkom neke sure

Učenje *isti'aze* (استغاثة) i *besmele* (بسم الله الرحمن الرحيم) u poziciji sa početkom neke sure može imati jednu od slijedeće četiri varijante:

1. Zasebno učenje sve troje.

U ovoj situaciji prouči se zasebno *isti'aza* pa pauzira, potom se prouči *besmela* i pauzira, a onda produži s učenjem početka sure.

2. Zasebno učenje prve.

U ovoj situaciji prouči se zasebno samo *isti'aza* i pauzira, zatim se *besmela* poveže sa početkom sure.

3. Vezivanje prve za drugu i zasebno učenje treće.

U ovoj situaciji vezuje se *isti'aza* sa *besmelom* i napravi pauza, a zatim se otpočinje sa učenjem sure.

4. Vezivanje sve troje.

U ovoj situaciji vezuje se *isti'aza* sa *besmelom*, a *besmela* sa početkom sure.

Sve ove verzije učenja su dozvoljene, ali je prva najpreča (أرجى) za prakticiranje.

Učenja *besmele* u poziciji između dvije sure

Učenje *besmele* u poziciji između dvije sure može imati slijedeće varijante:

1. **Zasebno učenje svih.**

U ovoj situaciji zastane se s učenjem i napravi pauza na kraju sure, potom se prouči *besmela*, pa pauzira, a onda zasebno prouči početak slijedeće sure.

2. **Rastavljanje učenja kraja sure od *besmele* spajajući je sa početkom slijedeće sure.**

3. **Spajanje svih.**

U ovoj varijanti spaja se kraj sure sa *besmelom*, a *besmela* sa početkom slijedeće sure.

4. **Spajanje *besmele* sa krajem sure, pa pauziranje i rastavljanje *besmele* od početka slijedeće sure.**

Ova verzija pauziranja i učenja je zabranjena. Razlog zabrane je u tome, kako neki navode, što je pozicija *besmele* u Kur'anu određena doktrinarnom, božanskom odredbom za početak, a ne za kraj sure.

Također, treba izbjegći mogućnost stvaranja pogrešnog uvjerenje kako je *besmela* ajet pozicioniran na kraju sure.

pošto je to u suprotnosti sa tradicionalnim vjerskim izvorima.

Propisi harfa "nun" sa sukunom i tenvina

(الْحَكَامُ الْثُوْنِ السَّاكِنَةُ وَالتَّنْوِينُ)

Nun sakin može da bude u imenici, glagolu, česticama ili bilo kojoj drugoj vrsti riječi i stoji u poziciji na početku, u sredini, ili na kraju riječi, kao što je u primjerima: مَنْ، أَنْزَلَ، عَنْ itd.

Tenvin (nunacija) je *nun* sa sukunom viška, koji se primjećuje na kraju imenice kod izgovora, ali ne i kod pisanja, kao što je u primjeru: سَلَامٌ عَلَيْكُمْ. *Tenvin* se sastoji od dvije *fethe* (‘) dvije *damme* (‘) ili dvije *kesre* (‘)

Nun sakin ili *tenvin* ima sljedeće propise:

Izhar halkı (إِظْهَارُ حَلْقَيْ)

Terminološki *izhar* se definira kao odsječan, nepromjenljiv izgovor *nuna sakin* ili *tenvina* bez nazalizacije, ili bez izgovora kroz nos, kada se nađe u poziciji sa jednim od šest izharovih harfova: ء، ع، غ، ح، خ، ئ

Primjeri *izhara nuna sakin*: مَنْ غَلَ، مَنْ عَمِلَ، مَنْ خَشِيَ itd.

Primjeri *izhara tenvina*: كُفُوا أَحَدٌ، حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ؛
لَا يَوْمٌ أَجْلَتْ، itd.

Izhar mutlak (إِظْهَار مُطْلَقٍ)

U slučaju da se nađe *nun sakin* ispred *vav-a* (و) i *ja'-a* (ي) u istoj riječi, biće *izhar mutlak*. Ovo pravilo se primjenjuje u:

- a) riječima: الْدُّلَيْلُ، بُنْيَانٌ، صِنْوَانٌ، قِرَآنٌ
- b) na početku sure *Jasin* i *El-Kalem*, ukoliko se ne pauzira nakon početne skraćenice:

سَوْءَ الْقُرْآنِ الْحَكِيمِ،

نَ وَ الْقَلْمَنِ وَ مَا يَشْتُرُونَ .

U ovim slučajevima *nun sakin* ima nepromjenljiv izgovor bez ikakvih glasovnih promjena.

Idgam (إِذْغَامٌ)

Terminološki *idgam* znači asimilaciju-uklapanje harfa sa *sukunom* ili *tenvinom* u harf sa vokalom, tako da se sliju u jedan podvostručen glas sa *tešdidom* (ٌ). To se dešava u

poziciji *nuna sakina* ili *tenvina* sa jednim od šest harfova sakupljenih u sintagmi: *بِرْمُون*.

Primjeri *idgama* su: *مِنْ وَلِيٌّ، مِنْ نِفْمَةٍ، مِنْ مَالٍ، فَمَنْ يَغْمَلُ،* itd. *مِنْ رَبِّهِمْ، غَفُورٌ رَّحِيمٌ، شَرَّا يَرَةً،*

Idgam može biti:

a) *Idgam sa nazalizacijom* (إِذْغَام بَعْثَة), tj. izgovor s nepotpunom asimilacijom-uklapanjem i sljevanjem harfa *nuna sakina* ili *tenvina* kada se nađe u poziciji sa harfovima sakupljenim u riječi: *بَشُرٌ* tako da zvuk titra i vibrira u nosnoj šupljini. Ovaj *idgam* je nepotpun (يَاقْصُ), jer se *nun sakin* ili *tenvin* ne gube potpuno u izgovoru.

Primjeri ovoga *idgama* su: *مِنْ وَلِيٌّ، مِنْ نِفْمَةٍ، مِنْ مَالٍ، فَمَنْ يَغْمَلُ، شَرَّا يَرَةً* itd.

Nazalizacija (غَنَّة) je izgovor glasa kroz nosnu šupljinu. Dužina nazalizacije je dva hareketa, a dužina *hareketa* se određuje na takav način da se jednom opruži i skupi prst.

Nazalizacija se osjeća u samim harfovima sintagme:

بَشُرٌ

b) *Idgam bez nazalizacije* (إِذْغَام بَقْتَر غَنَّة), tj. potpuna asimilacija-uklapanje i sljevanje *nūn sakina* ili *tenvina* kada se nađe u poziciji sa harfovima: *lam (ل)* i *ra' (ر)*. Naziva se

potpunim (كَامِلٌ), jer se *nun sakin* ili *tenvin* u poziciji sa spomenuta dva harfa potpuno gube iz izgovora.

Primjeri: مِنْ رَبِّهِمْ, مِنْ لَدُنْهُ, مَالَا تُبَدِّي itd.

Trajanje ovog uklapanja je samo jedan hareket zbog nepostojanja *gunne*.

U kira'etu Hafsa od 'Asima došlo je u *Šatibiji* da se u suri *El-Kijame* u primjeru مِنْ رَافِعٍ ne primjenjuje *idgam* nego *sektu*.

Iklab (إِكْلَاب)

Terminološki, *iklab* znači preobrazbu *nuna sakina* ili *tenvina* u labavi izgovor *mim-a* (ـ) sa nazalizacijom (*gunna*) kada se nađe u poziciji ispred harfa *ba'* (ـ).

Primjer: سَمِيعٌ بَصِيرٌ

Vremensko trajanje *gunne* u ovom slučaju je dva harezeta.

Ihfa' (إِخْفَاء)

Ihfa' znači skrivanje glasa u nazalizaciji (*nun sakin* ili *tenvin*) tako da se izgovori negdje između *izhara* i *idgama*,⁵

tim što se razlikuje od prvoga jer se izgovara sa nazalizacijom, a od drugoga jer je bez *tešdida*.

Gunna se osjeća u trajanju dva hareketa u izgovoru *nuna* ili *tenvina* ako se nađu ispred jednog od *ihfa'ovih* harfova koji su sadržani u slijedećoj sintagmi:

صِفَنْ ذَا تَنَى كَمْ جَاءَ شَخْصٌ قَدْ سَمَى دُمْ طَيْبًا زِدْ فِي تَقَى ضَعْ
ظَالِمًا .

Primjeri: إِلَهٌ كَانَ مَنْصُورًا، مَنْ ذَا الْدِي، هَبَاءَ مَتْهُورًا، فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ، إِنْ جَاءَكُمْ itd.

U praktičnoj primjeni *ihfa'a* treba paziti da pri izgovoru *nuna* jezik mora biti odvojen od nepca kako bi se postigao njegov izgovor između *izhara* i *idgama*.

Propisi harfa "Mim" sa sukunom

Mim sakin ima tri propisa:

Ihfa'un šelevi (إِخفاءُ شَفْوِيٍّ)

To je usmeno skrivanje glasa *mim* (م) sa *sukunom* u nazalizaciji kada se nađe u poziciji sa harfom *ba'* (ب), kao što je u primjeru: إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ

Trajanje ovog uklapanja je **dva hareketa**.

Idgamu mislejni sagir (إذْغَامُ مِثْلَيْنِ صَنِيعٍ)

Kada se iza *mima sakina* nađe harf *mim* (م) sa vokalom onda dolazi do njihove asimilacije, kao što je u primjeru: خَلَقَ لَكُمْ مَا فِي الْأَرْضِ . To asimiliranje traje dva hareketa.

Izharun šefevi (إِظْهَارُ شَفَّارِيٍّ)

Kada se *mim sakin* nađe u poziciji sa jednim od ostalih 26 harfova, osim ova dva spomenuta (izuzev u slučaju *Ihfa'a šefevija* i *Idgama mislejni sagira* tj, harfa *mim* i *ba'*), onda se ne asimilira, niti mijenja, već se izgovara čisto, potpuno i odsječno.

"Nun" i "mim" u poziciji gemináta (تَسْدِيد)

(الثُّرُونُ وَ النِّيْمُ مُشَدَّدَاتٍ)

U slučaju da se harf *nun* (ن) i *mim* (م) geminiraju (udvostruče, redupliraju dobijajući znak *tešdida*), onda njihov izgovor traje dva hareketa u slučaju pauzalne ili kontekstualne forme, kao što je u primjeru: إِنْ مُحَمَّدًا:

Asimilacija istih, srodnih i bliskih glasova

Asimilacija (إذْغَام) ima tri vrste:

Idgam mutemasilejn (إِذْغَامُ مُتَمَاسِلَيْنَ)

Kada se nađu dva potpuno ista harfa jedan do drugog, od kojih je prvi *sakin*, a drugi *muteharrik* (sa vokalom), onda dolazi do asimilacije. U ovom slučaju harf se prouči kao da je geminiran, tj. s *tešdidom* (‘). Primjeri:

وَقُلْلَدِينَ، itd, i uče se kao da je napisano: وَ قُلْلَدِينَ، تَسْتَطِعُ عَلَيْهِ

تَسْتَطِعُ عَلَيْهِ . Vremensko trajanje ove asimilacije je jedan hárket, osim u slučaju asimilacije *mima* u *mim* ('*Idgamu mislejni sagir*') i *nuna* u *nun* (*Idgam* sa nazalizacijom) kada traje dva hárketa, kao što smo ranije naveli.

Idgam mutedžanisejn (إِذْغَامُ مُتَخَاوِسَيْنَ)

Kada se nađu jedan do drugog dva srođna harfa istog ishodišta u poziciji da je prvi *sakin* a drugi *muteharrik*, onda dolazi do njihove asimilacije. Harfovi koji tvore ovaj *idgam* svrstavaju se u tri skupine:

a) ت، د، ط

b) ث، ذ، ظ

c) ب، م

(ظ ظ) se asimiliraju u: ظ primjer: إِذْ ظَلَمُوا uči se kao da je napisano: إِذْ ظَلَمُوا

(ذ ت) se asimiliraju u: ن, primjer: لَهُ تَبَيَّنَ, uči se kao da je napisano: قَبِيْنَ

(ت ذ) se asimiliraju u: ة, primjer: اَنْقَلَتْ دَعْوَا اللَّهَ, uči se kao da je napisano: اَنْقَلَدْعَوَا اللَّهَ

(ط ت) se asimiliraju u: ط, primjer: فَامْتَنَتْ طَافِةً, uči se kao da je napisano: فَامْتَنَطَافِةً

(ط ت) se asimiliraju u: ت, primjer: بَسْطَتْ, uči se kao da je napisano: بَسَّ

(ذ ث) se asimiliraju u: ذ, primjer: يَلْهَثْ ذَلِكَ, uči se kao da je napisano: يَلْهَذْلَكَ

Vremensko trajanje asimilacije u svim ovim primjerima je jedan hareket.

(م ب) se asimiliraju u: م, primjer: اِرْكَبْ مَعْنَا, uči se kao da je napisano اِرْكَمَعْنَا

U ovom slučaju vremensko trajanje asimilacije je dva hareketa.

U svim ovim primjerima primjenjuje se potpuna asimilacija (إِذْخَامَ تَأْمُ), osim u primjeru kada dođe krupni harf تا' (ط) ispred تا' (ت). U ovom slučaju dolazi do nepotpune

asimilacije (إِذْغَامٌ لِّأَنْصَنْ), gdje krupni harf *ta'* (ط) gubi svojstva kao što su odskákanje i praskavost da bi se djelimično mogao asimilirati u *ta'* (ت), ali djelimično zadržava i svojstvo krupnoće.

Idgam mutekaribejn (إِذْغَامٌ مُتَقَارِبَيْنْ)

Kada se nađu jedan do drugog dva harfa bliski po ishodištu ili nekim drugim svojstvima, u poziciji da je prvi *sakin*, a drugi *muteharrik*, onda dolazi do njihove asimilacije. Harfovi koji tvore ovaj *idgam* svrstavaju se u dvije grupe:

a) ل، ر

b) ق، ك

se asimiliraju u: بَلْ رَفِعَةُ اللَّهِ إِلَيْهِ (ل ر) uči se kao da je napisano: بِرَفِعَةُ اللَّهِ إِلَيْهِ . U ovom slučaju obavezna je potpuna asimilacija.

Postoji izuzetak iz ovog pravila, po našem kira'etu, tako da Hafs u 14. ajetu sure *El-Mutaffifin* primjenjuje *sektu* i uči rastavljeni: كَلَّا بَلْ رَأَنَ عَلَى قُلُوبِهِمْ . Kod ostalih karija u ovom slučaju se primjenjuje pravilo *Idgama mutekaribejn*.

se asimiliraju u: أَلْمَنْخَلْقُكُمْ (ق ل) uči se kao da je napisano: أَلْمَنْخَلْقُكُمْ . U ovom slučaju moguće je

primijeniti potpunu (إِذْغَامٌ تَامٌ) ili nepotpunu asimilaciju (إِذْغَامٌ نَاقِصٌ).

Odskočni, praskavi harfovi (قفقلة)

Odskakanje harfova na način da se izgovore između vokala i *sukuna* naziva se *kalkala* (قفقلة). Harfovi *kalkale* odskaču i praskaju različitim intenzitetom ako su bez vokala, a sadržani su u sintagmi: قُطْبُ جَهَّا.

Intenzitet odskakanja zavisi od pozicije *harfa kalkale* u riječi i može imati tri stepena:

Velika kalkala (قفقلة كبرى)

U slučaju da se *harf kalkale* nađe *sakin* (bilo da se radi o stalnom ili nestalnom *sukunu*) u poziciji gemináta (sa *tešdidom*) i pauziranja na tom harfu, onda je njegovo odskakanje i praskavost najvišeg intenziteta.

Primjeri: وَئَبَ itd. بِالْحَقِّ،

Srednja kalkala (قفقلة وسطى)

Ako *harf kalkale* nije geminiran, a bude u identičnoj poziciji kao u prethodnom slučaju, tj. bude sa stalnim ili nestalnim *sukunom* (u situaciji pauziranja), onda je njegovo odskakanje i praskavost srednjeg intenziteta.

Primjeri: لَمْ يَلِدْ، وَ لَمْ يُولَدْ، صَادِرٌ itd.

Mala kalkala (تَفْقِيلَةٌ صَنْعَى)

Ako je *harf kalkale sakin* i pozicioniran u sredini riječi, onda će odskakanje i praskavost biti najnižeg intenziteta.

Primjeri: خَلَقْنَا، يَجْمَعُ، يَنْطِلِعُ itd.

Varijante izgovora harfa *ra'*

(تَفْخِيمُ الرَّاءِ وَ تَرْقِيقُهَا)

Harf *ra'* (ر) se izgovara krupno (تفخيم) u sljedećim pozicijama:

- 1) Ako bude sa vokalima *fetha* i *damme*, kao što je u primjerima: عِشْرُونَ، صَابِرُونَ، رَبَّا، فَرَأَ itd.
- 2) Ako je *sakin*, a harf ispred sa *dammom* ili *fethom*, kao što je u primjerima: مَرِيمٌ، غُرْفَةٌ itd.
- 3) Ako je *sakin*, a harf ispred sa *nestalnom kesrom*, kao što je u primjerima: اِرْجَعُوا إِلَيْ أَيْكُمْ، أَمِ ارْجَأْبُوا itd.
- 4) Ako je *sakin*, a nalazi se u poziciji poslije *stalne kesre*, a ispred krupnog harfa (حَرْفٌ اسْتَغْلَاءُ), kao što je u slučajevima: قِنْطَاسٌ، مِنْصَادٌ itd.

- 5) Ako bude *sakin* u poziciji nakon harfa sa *sukunom* (osim harfa *ja'* (ي)) ispred kojeg bude *fetha* ili *damma* u situaciji pauziranja, kao u primjerima: *فِي لَيْلَةِ الْقُدْرَ، أَلَا مُورٌ* itd.

Harf *ra'* (ر) se izgovara tanko (ثُرْقِيقٌ) u slijedećim pozicijama:

- 1) Ako je sa vokalom *kesre*, uopće. Primjer: *رَبِّ*
- 2) Ako bude *sakin*, a ispred njega bude *stalna kesra* i ne bude u poziciji da se nađe ispred krupnog harfa (حَرْفُ اسْتِغْلَاءِ), kao što je u primjeru: *فَرْعَوْنُ*
- 3) Ako ispred njega bude *harfu lin* u vidu harfa *ja'* (ي), tj. ako bude *sakin* ispred *ja'* (ي) *sakina*, u slučaju pauziranja, kao što je u primjeru: *قَدِيرٌ*.
- 4) Ako se pauzira na njemu i ako je harf ispred sa *sukunom* (osim harfa *ja'* (ي)), a ispred njega harf sa vokalom *kesre*, kao u primjeru: *يَعْلَمُونَ النَّاسَ السُّخْرَ*.

Dozvoljene su verzije krupnog ili tankog izgovora harfa *ra'* (ر) u slučaju kada bude *sakin*, ispred njega stalni osnovni vokal *kesre*, a iza njega krupni harf (حَرْفُ اسْتِغْلَاءِ) sa vokalom *kesre* kao u slučaju: *كُلُّ فِرْقٍ*.

Isto tako kod pauziranja u primjerima: قُطْرٌ وَ مَصْرٌ. Međutim, kod prelaska u kontekstualnoj formi, *ra'* (ر) se, po konsenzusu, u prvoj riječi (مصر) uči krupno, a u drugoj (قطر) tanko.

Harfovi koji nose arapski naziv حُرُوفُ اسْتِغْلَاءِ uče se krupno i sadržani su u sintagmi: خُصُّ صَفْطَ قَطْ. Najkrupniji od njih su harfovi sa vokalom *fetha* izá koje dolazi *elif* (إ), kao što je u primjerima: الْأَصَابِرِينَ، الْمَالِكِينَ، الْأَنْظَالِينَ itd.

Varijante izgovora harfa "Iam" u imenu "Allah"

(لفظة الله)

Harf *lam* (ل) se izgovara u imenu "Allah" ili (لفظة الله) u sljedećim pozicijama:

- 1) Ako mu prethodi *fetha* ili *damma*. Primjeri: كَلَامُ اللهِ، قَالَ اللهُ، عَنْدَ اللهِ itd.
- 2) Ako mu prethodi harf sa *sukunom* nakon *damme*. Primjer: قَالُوا اللَّهُمَّ
- 3) Ili ako mu prethodi harf sa *sukunom* nakon *fetha*. Primjer: وَ إِلَى اللهِ

Harf *lam* (ل) se izgovara u imenu "Allah" (الله) ili (نَفْسُهُ اللَّهُ) *tarko* (ترقيق) u slijedećim pozicijama:

- 1) Ako mu prethodi harf sa *kesrom*. Primjer: بِاللهِ
- 2) Ako mu prethodi harf sa *sukunom* nakon harfa sa *kesrom*. Primjer: وَيَتَجْزِي اللَّهُ
- 3) Ili ako mu prethodi harf sa *sukunom* nakon *tenvina*. Primjer: قَوْمًا اللَّهُ . U ovom slučaju kao da je napisano: قَوْمَنَ اللَّهُ .

Propisi harfa "Iam sakin"

(أَخْكَامُ الْأَلْمَاتِ السُّرَايِنِ)

Lam (ل) može da bude:

- 1) određeni član: لَمْ "الْ" لَمْ
- 2) sastavni dio korijena glagola: لَمْ "الفِعْلِ" لَمْ
- 3) sastavni dio korijena čestica: لَمْ "هَلْ" وَ "بِلْ" لَمْ

Određeni član ("الْ")

Ako se određeni član (الْ) nađe ispred harfa iz slijedeće sintagme: أَبْنَعَ حَجَّكَ وَ خَفَ عَقِيمَةً onda se zove "Mjesečeve lam"

(لَمْ قَمْرِيٌّ). U ovom slučaju *lam* (ل) se potpuno izgovara i to se zove *Izharun kameri* (إِظْهَارٌ قَمْرِيٌّ).

Primjeri: الْحَمْدُ لِلَّهِ، الْجَنَّةُ، الْإِسْلَامُ itd.

A ako se određeni član (أَنْ) nađe ispred nekog od preostalih harfova onda se zove "Sunčevu lam" (لَمْ شَمْسِيَّةً). U ovom slučaju *lam* (ل) se potpuno asimilira i to se zove *Idgam šemsi* (إِذْغَامٌ شَمْسِيًّا).

Primjeri: الْشَّمْسُ، الْأَنْيَلُ، الْصُّحَى itd.

"Lam" glagola ("لَمْ" الفِعْلُ)

Lam (ل) glagola se potpuno asimilira (إِذْغَامٌ) ako poslije njega dođe drugo *lam* (ل) ili *ra'* (ر).

Primjeri: قُلْ لَمَنْ، قُلْ رَبِّكُمْ U ovim primjerima uči se kao da je napisano: قَلْمَنْ، قَرِبَكُمْ

U svim ostalim slučajevima *lam* se izgovara potpuno (إِظْهَارٌ).

"Lam" čestica (لام "هل" و "بل")

Lam čestica "بل" i "هل" potpuno se asimilira (إذْغَام) ako poslije njega dođe drugo *lam* (ل) ili *ra'* (ر).

Primjeri: هلْ لَنَا، بَلْ لَا يَخَافُونَ، بَلْ رَبِّكُمْ

U ovim primjerima uči se kao da je napisano: هلْ لَنَا، بَلْ لَا يَخَافُونَ، بَلْ رَبِّكُمْ

Postoji izuzetak iz ovog pravila, po našem kira'etu, tako da Hafs u 14. ajetu sure *El-Mutaffifin* u kojem se primjenjuje sekta i uči rastavljeno كَلَّا بَلْ زَانَ عَلَى قُلُوبِهِمْ. Kod ostalih karija u ovom slučaju se primjenjuje pravilo *Idgama mutekaribejn*.

U svim ostalim slučajevima *lam* (ل) se izgovara potpuno إِظْهَار.

Išmam (إِشْتَام)

Išmam (إِشْتَام) je specifičnim položajem usana izvršiti pripremu kao da će se izgovoriti *damma*, a onda izgovoriti kako je napisano u Kur'anu da bi se tako ukazalo na osnovu riječi u čijem korijenu postoji *damma*. Po našem kira'etu, ovo pravilo se primjenjuje samo u primjeru 11. ajeta sure *Jusuf* u riječi: لَمْ يَأْتِيْ مَنْ يَأْتِيْ لَهُمْ الْأَمْمَاتُ

Imala (إِمَالَة)

Imala je naginjanje u izgovoru *feth* ka izgovoru *kesre*, i *elifa* (ا) ka izgovoru *ja'* (ي). *Imalu* koja predstavlja potpun specifičan izgovor vokala *ā* (إِمَالَةْ كُبْرَىٰ) imamo u primjeru: *iz sure Hud, ajet 41.* مَجْرِيَهَا

Teshil (تَسْهِيلٌ)

U 44. ajetu sure *Fussilet* spominje se riječ ءاغْجَيْ و u čijem se izgovoru umekšava izgovor *hemzeta* (ئَنْهِلْ). Taj *teshil* se primjećuje na drugom *hemzetu* (ء) čiji izgovor je umekšan negdje između *hemzeta* (ئ) i *elifa* (ا).

Dužina vokala ("Meddovi")

(أَنْخَافُ الْمَدِّ)

Terminološki *medd* znači ograničeno produživanje u izgovoru ako postoji uzrok za to.

Dužina (*medd*) se sastoji iz dva elementa:

a) Glasovnih dužina (حُرُوفُ مَدٌّ), a to su slijedeći harfovi:

1. *Vav sakin* (و) sa *dammom* ispred (و')
2. *Elif sakin* (ا) sa *fethom* ispred (ا')

3. *Ja sakin (ي) sa kesrom ispred (ي)*

b) Uzročnika dužine (بِ مَدٍ)، a to su:

1. *Hemze (ء)*,

2. *Sukun (ُ)* i

3. *Tešdid (ً)*. Ovdje se podrazumijeva *sukun* koji je bio na prvom harfu prije slijevanja u drugi sa vokalom.

Vrste dužina

Osnovna dužina (مَدٌ أَصْلِيٌّ), tj. *Meddun tabī'iyyun* (مَدٌ طَبِيعِيٌّ)

Ova dužina je sadržana u osnovi glasovnih dužina i nije joj potreban uzročnik. Zato je obavezna (واجب) i traje onoliko koliko je dovoljno da se u kontinuitetu izgovore dva kratka vokala (حرَكَتَيْنِ). Primjer: *قالَ، يَقُولُ*.

Sve ostale dužine su izvedene - *Meddun fer'iyyun* (مد فرعِيٌّ).

Obavezna dužina - *Meddun vadžibun* (مَدْ وَاجِبٌ)

Ova dužina ima samo jednu vrstu predstavljenu u tzv. *Medd muttasilu* (مَدْ مُتَّسِلٌ) koji će biti u situaciji ako se neposredno u istoj riječi, nakon glasovne dužine (خُرُوفُ مَدْ) nađe uzročnik dužine (سَبَبُ مَدْ) u vidu *hemzeta* (ء), kao što je u primjerima: مَاءٌ، الْمَلَائِكَةُ، الْسَّمَاءُ itd. Razlog oduživanja leži u tome što je glasovna dužina (خُرُوفُ مَدْ) slaba i skrivena u odnosu na *hemze* (ء) koje je jače i stabilnije. Zbog toga se slabom dodaje dužina da bi se ojačao njegov izgovor i omogućio prelazak preko jakog i stabilnog *hemzeta* (ء).

Ova dužina se obavezno dodaje u trajanju četiri ili pet kratkih vokala, *hareketa*, pa je nije dozvoljeno skraćivati ispod tog nivoa. Međutim, dozvoljeno je oduživanje i šest hareketa u slučaju pauziranja, pri čemu se, onda, sastanu dva uzročnika: *hemze* (ء) i *nestalni sukun* (سُكُونٌ غَارِضٌ), u riječima koje imaju *hemze* na samom kraju, kao što je u primjerima: السَّمَاءُ، مَاءٌ i sl.

Dozvoljena dužina - *Meddun dža'iz* (مَدْ جَائزٌ)

Ovaj *medd* ima dvije vrste:

- a) Rastavljenu dužinu - *Meddun munfasil* (مَدْ مُنْفَصِلٌ)

Ovaj *medd* će biti u poziciji kada se glasovna dužina (حَرْفٌ مَدًّا) nađe na kraju jedne riječi, a uzročnik dužine (بَيْنَ مَدًّا) na početku slijedeće riječi. Može se oduživati i skraćivati. Oduživanje je četiri ili pet hareketa, a skraćivanje *hareketejni*, tj. na dužinu izgovora dva vokala.

b) Nestalnu dužinu - *Meddun 'aridun lis-sukun* (مَدٌّ عَارِضٌ لِلشُّكُونِ)

Ovaj *medd* će biti kada se glasovna dužina (حَرْفٌ مَدًّا) ili poluvokalna dužina (حَرْفٌ بَيْنَ) nađe ispred uzročnika dužine (بَيْنَ مَدًّا) u vidu nestalnog sukuna (سُكُونٌ عَارِضٌ) samo u poziciji pauziranja. Može se oduživati ili skraćivati u rasponu od dva do šest hareketa, tj. *medd 'arid lis-sukun* može da se uvrsti u svaku od ove tri kategorije:

- 1) kratku - قَصْرٌ (dva hareketa),
- 2) srednju - قَوْسْطَطٌ (četiri hareketa), ili
- 3) dugu - طُولٌ (šest hareketa).

Primjer: الْفَالَّمِينْ.

Ako se tokom učenja primijeni jedna određena dužina, onda je najpreče da se u svakom ponovljenom slučaju ujednači.

Stalna obavezujuća dužina - *Meddun lazim* (مَدْ لَازِمٌ)

Ova dužina je u svim slučajevima i podjelama obavezna i traje šest harezeta, bilo da se prelazi ili pauzira, a može da bude u riječi (مَدْ لَازِمٌ حَرْفٌ كَلِمٌ) ili slovu (مَدْ لَازِمٌ كَلِمٌ), pa se dijeli na:

1) Dužina u riječi - *Meddun lazimun kelimī* (مَدْ لَازِمٌ كَلِمٌ)

Ova dužina će biti u riječi koja ima više od tri harfa ako se nakon glasovne dužine (حَرْفٌ مَدْ) nađe uzročnik dužine (سَبَبٌ مَدْ) u vidu stalnog sukuna (سُكُونٌ أَصْلِيٌ ثَابِتٌ). Ovaj *medd* može imati dvije vrste:

- a) *Meddun lazimun kelimijjun musekkal* (مَدْ لَازِمٌ كَلِمٌ مُّثْقَلٌ), a biće u slučaju ako je uzročnik oduživānja geminacija (*tešdid*).

Primjeri: الْحَقَّةُ، وَ لَا الصَّالِينَ

- b) *Meddun lazimun kelimijjun muhaffef* (مَدْ لَازِمٌ كَلِمٌ مُخْفَفٌ), a biće u slučaju ako je uzročnik samo *sukun*. Praktične primjere ovoga *medda* u kompletnom Kur'anu imamo samo u dva slučaja, a radi se o riječi ﴿نَّا﴾ ponovljenoj u suri *Junus* (ajet 51, 91).

2) Dužina u slovu - Meddun lazimun harfi

(مَدٌ لَازِمٌ حَرْفِيٌّ)

Dvadeset i devet sura u Kur'antu započinju sa tajanstvenim slovima, skraćenicama ili tzv. *siglama* koje tvori četrnaest harfova, od kojih osam sadrži obaveznu dužinu - *Meddun lazimun harfi* (مَدٌ لَازِمٌ حَرْفِيٌّ). Ti harfovi su sakupljeni u sintagmi: نَفْعٌ عَلَيْكُمْ.

Meddun lazimun harfi (مَدٌ لَازِمٌ حَرْفِيٌّ) biće u situaciji prelaska ili pauziranja ako se radi o harfu koji u svom nazivu ima više od tri glasa od kojih je srednji glasovna dužina (حَرْفٌ مَدٌ) ili poluvokalna dužina (حَرْفٌ لَيْنٌ) i nalazi se u poziciji ispred uzročnika dužine (سَبَبٌ مَدٌ) u vidu stalnog sukuna (سَكُونٌ أَمْتَلِيٌّ ثَابِتٌ). I ovaj *medd* može imati dvije vrste:

a) *Meddun lazimun harfijjun musekkal* (مَدٌ لَازِمٌ حَرْفِيٌّ مُشَقَّلٌ), a biće u slučaju ako je uzročnik oduživanja geminacija (*tešdid*). Primjer: لَمْ. U ovom primjeru izgovara se kao da je napisano: الْفَ لَامْ بِيمْ odnosno, kao da su dva zadnja harfa reduplicirana i slivena u *tešdid* koji je uzročnik oduživanja: لَامْ بِيمْ.

b) *Meddun lazimun harfijjun muhaffef* (مَدٌ لَازِمٌ حَرْفِيٌّ مُحَفَّفٌ), a biće u slučaju ako je uzročnik oduživanja samo *sukun*. Primjer: صَادٌ, قَافٌ, لَوْنٌ itd.

Kontaktna dužina - *Meddus-sile* (مَدُّ الصَّلْة)

(Izgovor kratkih vokala zamjenice ةِ)

Kada se ^{صَلْتَهُ} - spojena lična zamjenica za treće lice jednine muškog roda ةِ ili ، nađe u poziciji između dva vokalizovana harfa, onda se kratki vokali *damme* ili *kesre* odužuju u izgovoru kao *meddus-sile* koji može biti:

a) Nepromjenljiva dužina - *Meddu siletin sugra* (مَدُّ صَلْةٍ صَلْرِي)

Ako vokalizovani harf iza ove zamjenice nije *hemze*, onda se radi o nepromjenljivoj osnovnoj dužini. Primjer: قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ . Ovaj *medd* se odužuje hareketejni (dva kratka vókala) kao i *medd tabi'i*. Treba naglasiti da postoji izuzetak iz ovog pravila u kojem se kratki vokal *kesre* u riječi في uči dugو. Ovaj primjer je iz 69. ajeta sure *El-Fúrkan*: وَيَخْلُذُ فِي مَهَانًا . Postoji i suprotan primjer gdje se na prvi pogled treba učiti dugо kao *medd sile*, međutim, uči se kratko, kao što je u primjeru 7. ajeta sure *Ez-Zumer*: يَرْضَهُ لَكُمْ . Također, treba naglasiti da se harf *ha'* (ه) koji je sastavni dio korijena neke riječi ne tretira *medd sile* i njegovi kratki vokali *damme* ili *kesre* uvijek se čitaju kratko bez oduživanja, kao što je u primjerima: نَفْقَةٌ، لَمْ يَتَّهِ itd.

b) Produžena dužina - *Meddu siletin kubra*

(مَدٌ حِلْةٌ كُبْرَىٰ)

Ako je vokalizovani harf iza ove zamjenice *hemze* (هـ) onda se radi o dugom *meddu sile*. Primjer: *وَلَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ*. Dužina ovoga *medda* je kao u *rastavljenog medda* (مَدٌ مُفَصَّلٌ) i traje četiri ili pet hreketa.

Transformirana dužina - *Meddul-beđel* (مَدٌ الْبَدْلِ)

Kada u osnovi jedne riječi postoje dva *hemzeta* od kojih je prvi sa vokalom, a drugi bez vokala, onda se izvrši transformacija u jednu dužinu koja traje hreketejni kao i *medd tabi'i*. Primjer: *إِذْمَادٌ* transformiše se u: *آَذْمَادٌ*.

Alternativna dužina - *Meddul-'ived* (مَدٌ الْبِرْضِ)

Ova dužina se primjenjuje u slučaju pauziranja na *tenuvinu akuzativa* kada dužina od dva hreketa postaje alternativa *tenuvinu*. Primjer: *بِسْمِيَّا بَصِيرًا*.

Poluvokalna dužina - *Meddu lin* (مَدٌ لِينٌ)

Ova dužina nastaje u slučaju da *vav* (و) ili *ja'* (ي) budu u *lin* (لِينٌ) poziciji koja zahtijeva ispunjenje ovih uvjeta:

1. da su sa *sukunom*,
2. da je harf ispred njih sa *fethom*,

3. da je harf iza njih sa *nestalnim sukunom* koji je uzrokovao pauziranjem.

Poluvokalna dužina se primjenjuje isključivo u poziciji pauziranja i može spadati kao i *Medd 'arid lis-sukun* u jednu od tri kategorije dužina:

1. kratku - قَصْرٌ (dva hareketa),
2. srednju - مُطْلِقٌ (četiri hareketa) ili
3. dugu - طُولٌ (šest hareketa).

Primjeri: قَوْمٌ، خَوْفٌ، شَيْءٌ

Dužina naglašavanja i razlike - *Meddul-serk* (مَدُّ الْفَرْقِ)

Ova dužina koristi se za pravljenje razlike između konstatacije i pitanja, a traje šest hareketa. U Kur'alu postoje samo četiri praktična primjera za ovu dužinu. To su riječi: قُلْ أَذْكُرْنِي حَمْمًٌ ponovljene na dva mesta u suri *El-En'am* (ajet 143 i 144), te primjer قُلْ أَذْنَ لَكُمْ u suri *Junus* (ajet 59) i primjer: خَيْرٌ أَمَا يُشْرِكُونَ u suri *En-Neml* (ajet 59).

Kada se ova dužina ne bi primjenjivala onda bi se pitanje moglo razumjeti konstatacijom što bi dovelo do velike doktrinarne pogreške u značenju.

Sekta (سکتا)

Sekta (سکتا) je specifična pauzalna forma u kojoj se trenutačno prekida glas, uz zadržaj disanja hareketejni (koliko se može izgovoriti dva kratka vokala). U našem kira'etu *sekta* se primjenjuje u slijedećim slučajevima:

1. *El-Kehf* ajet 1. i 2. (*Sekta* je na *elifu*, a ne na *tenuinu* koji se ne uči ni u kontekstualnoj formi).
2. *Jasin*, ajet 52,
3. *El-Kijame*, ajet 27,
4. *El-Mutaffifin*, ajet 14,
5. *El-Hakka*, ajet 28-29. U ovom slučaju dozvoljeno je učiti sa *sektom* ili sa *idgamom*. *Sekta* se, ipak, preferira u ovom konkretnom slučaju.

Sedždetut-tilave (سخدة التلارة)

Sedždetut-tilave (سخدة التلارة) se čini, prema hanefijskom mezhebu, u četrnaest slučajeva kao drugostepena obaveza (*vadžib*) za svakog punoljetnog i mentalno zdravog muslimana i muslimanku, bilo da se ajet sedžde prouči ili čuje u namazu ili van njega.

Uvjeti ove sedžde su, po izrazitoj većini učenjaka, uvjeti namaza, kao što su: čistoća, okretanje prema kibli i pokrivanje, s tom razlikom što sedžda nema zabranjenog

vremena kao namaz. Ona se može odgoditi pa je nema potrebe obavljati pod *tejemmumom*. Buharija bilježi da je Ibni Omer činio sedždu i bez abdesta.

Sedžda se čini na način da se prvo doneše tekbir, zatim se ide na sedždu na kojoj se prema jedinom vjerodostojnom predanju uči dova:

سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَشَقَّ سَمْعَةً وَبَصَرَةً بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ فَبَارَكَ اللَّهُ أَخْسَنَ

الْخَالِقِينَ

“Moje lice čini sedždu svome Stvoritelju koji mu je svojom moći i snagom vid i sluh uklesao, pa neka je Blagoslovljen Allah, najbolji Stvaraoc.”

Ako je učač u nasmazu, onda treba proučiti i tri puta: *سُبْحَانَ رَبِّيِ الْأَعْلَى*. Iza toga se doneše još jedan tekbir prilikom dizanja sa sedžde.

Znakovi stajanja (علامات الرُّفْقِ)

U Medinskom mushafu koji je štampala “Mudžemme’ul-melik Fehd” spominju se slijedeći dijakritički znakovi za stajanje prilikom učenja:

م obavezno stajanje,

لا zabranjeno stajanje,

ج dozvoljeno stajanje,

صلٰي dozvoljeno stajanje sa prvenstvom prelaska,

فَلِي dozvoljeno stajanje koje se preferira nad
prelaskom,

* *

*** * * ako se stane na prvom znaku onda nije
ispravno stajanje na drugom.

Vallabhu e'alemu

وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّنَا

وَصَلَّى اللّٰهُ عَلٰى مُحَمَّدٍ وَعَلٰى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

*

U slučaju da neki pažljivi čitalac primijeti neku eventualnu grešku koja se potkrala zamoljava se da obavijesti autora radi ispravke.

Sadržaj

UVOD.....	3
KUR'AN - GARANT OPSTANKA MUSLIMANA.....	3
ADABI UČAČA I UČENJA KUR'ANA	18
1. MES'ELA	
MUSTEHABB JE MNOGO ČITATI I UČITI KUR'AN	19
2. MES'ELA	
ZABORAVLJANJE KUR'ANA VELIKI JE GRIJEH	24
3. MES'ELA	
LIJEPO (MUSTEHABB) JE UZETI ABDEST RADI UČENJA KUR'ANA... <td>25</td>	25
4. MES'ELA	
SUNNET JE UČITI NA ČISTOM MJESTU	26
5. MES'ELA	
MUSTEHABB JE SJESTI OBORENE GLAVE, PONIZAN, OKRENUT PREMA KIBLI, MIRAN I SA POSEBNIM PIJETETOM UČITI.	26
6. MES'ELA	
SUNNET JE UPOTREBLJAVATI MISVAK ZBOG ČIŠĆENJA USTA I POŠTIVANJA KUR'ANA	26
7. MES'ELA	
SUNNET JE "ET-TE'AVVUZ" PRIJE OTPOČINJANJA KIRA'ETA	27
8. MES'ELA	
IZGOVARAJ "BESMELU" KOD POČETKA SVAKE SURE, OSIM SURE "BERA'EH" (ET-TEVBE),	30
9. MES'ELA	
UČENJE KUR'ANA NE ZAHTIJEVA POSEBNU ODLUKU (NIJJET) KAO ŠTO JE SLUČAJ SA OSTALIM ZIKROM	31
10. MES'ELA	
"TERTIL" JE SUNNET KOD UČENJA KUR'ANA.	32
11. MES'ELA	
SUNNET JE UČENJE SA DUBOKIM RAZMIŠLJANJEM (ET-TEDEBBUR) I RAZUMIJEVANJEM (ET-TEFEHHUM)	34

12. MES'ELA	
NE SMETA PONAVLJANJE AJETA.....	38
13. MES'ELA	
MUSTEHABB JE PLAKATI PRILIKOM UČENJA KUR'ANA.....	39
14. MES'ELA	
SUNNET JE ULJEPŠAVANJE GLASA I UKRAŠAVANJE KIRA'ETA	40
15. MES'ELA	
MUSTEHABB JE KRUPNO - GROMOGLASNO UČENJE ("BIT-TEFHIM")	
.....	42
16. MES'ELA	
UČENJE NAGLAS I U SEBI	43
17. MES'ELA	
UČENJE IZ MUSHAFΑ VRIJEDNIJE JE OD UČENJA NAPAMET,	44
18. MES'ELA	
POMAGANJE UČAČU KAD NE ZNA NASTAVITI.....	46
19. MES'ELA	
MEKRUH JE PREKIDANJE UČENJA ZBOG RAZGOVORA SA NEKIM ..	50
20. MES'ELA	
NIJE DOZVOLJENO UČENJE KUR'ANA STRANIM JEZIKOM,	50
21. MES'ELA	
NIJE DOZVOLJENO UČENJE "ŠAZZ" KIRA'ETOM	51
22. MES'ELA	
NAJPREĆE JE DA SE KUR'AN UČI REDOSLIJEDOM MUSHAFΑ	52
23. MES'ELA	
UČENJE NA VIŠE HARFOVA	54
24. MES'ELA	
SUNNET JE SLUŠANJE UČENJA KUR'ANA BEZ RAZGOVORA I GALAME	
.....	56
25. MES'ELA	
SUNNET JE OBAVLJANJE SEDŽDE.....	56
26. MES'ELA	
ODABRANA VREMENA ZA UČENJE	57
27. MES'ELA	
HATMA LJETI I ZIMI.....	59
28. MES'ELA	

SUNNET JE POSTITI NA DAN HATME	59
29. MES'ELA	
MUSTEHABB JE TEKBIR POSLIJE SURE "ED-DUHA" PA DO ZAVRŠETKA KUR'ANA.....	60
30. MES'ELA	
SUNNET JE DOVA NAKON ZAVRŠETKA HATME,	62
31. MES'ELA	
SUNNET JE NAKON ZAVRŠETKA HATME DA SE ODMAH ZAPOĆNE SA DRUGOM,.....	63
32. MES'ELA	
PONAVLJANJE SURE "IHLAS" NA KRAJU HATME.....	64
33. MES'ELA	
POKUĐENO JE KUR'AN UZETI SREDSTVOM ZARADE ZA ŽIVOT	65
34. MES'ELA	
ZABORAVLJANJE KUR'ANA	65
35. MES'ELA	
UČENJE KUR'ANA MEJJITU	65
POGLAVLJE:	68
UČENJE KUR'ANA.....	68
PRIJETNJA OD ZABORAVA KUR'ANA NAKON ŠTO SE NAUČI I KVALIFIKACIJA ČOVJEKA KOJI U SVOJOJ MEMORIJI NEMANIŠTA OD KUR'ANA.....	78
STIMULACIJA NA UČENJE DOVE ZA HIFZ KUR'ANA.....	80
STIMULISANJE NA UČENJE "FATIHE" I NJENA VRIJEDNOST	87
STIMULISANJE NA UČENJE "EL-BEKARE" I "ALI 'IMRAN"	91
STIMULISANJE NA UČENJE "AJETUL-KURSI" I NJENA VRIJEDNOST	96
STIMULISANJE NA UČENJE SURE "EL-KEHF", NJENIH PRVIH ILI POSLEDNJIH DESET AJETA	99
STIMULISANJE NA UČENJE SURE "JASIN", I NJENA VRIJEDNOST..	100
STIMULISANJE NA UČENJE SURE "TEBAREKELLEZI BI JEDIHIL-MULK"	101
STIMULISANJE NA UČENJE SURE "KUL HUVALIAHU EHAD"	103
STIMULISANJE NA UČENJE SURA "EL-MU'AVVIZETEJNI"	104

TEDŽVID (التجزيد)	107
PROPISI "ISTI'AZE" I "BESMELE"	107
(أحكام الامتناع و البسمة)	107
PROPISI HÁRFA "NUN" SA SUKUNOM I TENVINA	111
(أحكام الثون الساكنة و الشرين)	111
PRÓPISI HÁRFA "MIM" SA SUKUNOM	115
"NUN" I "MIM" U POZICIJI GEMINÁTA (TEŠDID)	116
(الثون و الميم مسندان)	116
ASIMILACIJA ISTIH, SRODNIH I BLISKIH GLASOVA	116
ODSKOČNI, PRASKAVI HARFOVI (قلقة)	120
VARIJANTE IZGOVORA HARFA RA'	121
(تفخيم الراء و ترقيقها)	121
VARIJANTÉ IZGÓVORA HARFA "LAM" U IMENU "ALLAH"	123
(نقطة الله)	123
PROPISI HARFA "LAM SAKIN"	124
(أحكام اللامات السواكن)	124
IŠMAM (إشمام)	126
IMALA (إمالة)	127
TESHIL (تسهيل)	127
DUŽINA VÓKALA ("MEDDOVI")	127
(أحكام المد)	127
VRSTE DUŽINA	128
STALNA OBAVEZUJUĆA DUŽINA - MEDDUN LAZIM (مد لازم)	131
KONTAKTNA DUŽINA - MEDDUS-SILE (مد الصلة)	133
(IZGOVOR KRATKIH VOKALA ZAMJENICE و هـ)	133
TRANSFORMIRANA DUŽINA - MEDDUL-BEDEL (مد ابدل)	134

ALTERNATIVNA DUŽINA - <i>MEDDUL-IVED</i> (مَدُّ الْعَوْضِ)	134
POLUVOKALNA DUŽINA - <i>MEDDUL LIN</i> (مَدٌ لِّينٍ)	134
DUŽINA NAGLAŠAVANJA I RAZLIKE - <i>MEDDUL-FERK</i> (مَدٌ الْفَرْقِ) ..	135
SEKTA (سَكِّنَةٌ)	136
SEDŽDETUT-TILAVE (سَجْدَةُ التَّلَوَّةِ)	136
ZNAKOVI STAJANJA (عَلَامَاتُ الْوَقْفِ)	137
SADRŽAJ	139